

Univerza na Primorskem
Fakulteta za turistične študije Turistica

Diplomska naloga

**BOSANSKE PIRAMIDE KOT DEL SISTEMA
TURISTIČNE PONUDBE EVROPE**

Izdelala: Renee Čaleta Meroni

Mentorica: izr.prof.dr. Tadeja Jere Jakulin

Somentor: dr.sci. Semir Sam Osmanagić

Portorož, februar, 2015

ZAHVALA

Zahvaljujem se dr. Tadeji Jere Jakulin, ki je sprejela mentorstvo z veseljem in odprtega srca ter s svojimi mednarodnimi povezavami uspela pridobiti dr. Semirja Osmanagića za somentorja pri moji diplomski nalogi. Prav tako se zahvaljujem obema, ker sta si vzela dragocen čas za pomoč pri snovanju in izdelavi diplomske naloge. Zahvaljujem se Nuši Mastnak za lektoriranje diplomske naloge in tudi Kati Budimir Krišto za prevod in lektoriranje povzetka v angleški jezik. Zahvaljujem se tudi ekonomistu Timothyju Moonu, ki mi je omogočil vpogled v ekonomsko plat celotnega projekta arheološkega združenja Mrav, režiserju in snemalcu Vinku Totiću za poučne dokumentarne oddaje in filme o bosenskih piramidah, dr. prof. sc. Ilhanu Bušatliću, dekanu fakultete za metalurgijo in materiale v Zenici ter Irhadu Čuriću za prijateljsko svetovanje in pomoč pri mojih večdnevni raziskovanjih na lokaciji. Ravno tako se zahvaljujem Vasiliju Njegovanoviću in njegovi hčerki Svetlani Njegovanović, ki sta mi pomagala pri razumevanju zdravilnih učinkov piramid, ter tudi Denisu Goji za strokovno pomoč pri razlagi ideje o razpršenem hotelu .

Iz srca pa se zahvaljujem svoji družini, Dušku Krištu za tehnično pomoč pri izdelavi diplomske naloge in tudi za to, ker mi je ves čas študija stal ob strani.

Brez vas mi ne bi uspelo. Hvala!

PODATKI O DIPLOMSKI NALOGI

Avtorica: Renee Čaleta Meroni

Naslov diplomske naloge: Bosanske piramide kot del sistema turistične ponudbe Evrope

Kraj: Portorož

Leto: 2015

Število strani: 68

Število prilog: 5

Mentorica: dr. Tadeja Jere Jakulin, izr.prof.

Somentor: dr.sci. Semir Sam Osmanagić

Lektorica: Nuša Mastnak

Ključne besede: piramida Sonca, dolina piramid, arheološki turizem, predori

Ravne

UDK: 338.48:726.85(439.55)

Avtorski izvleček:

Diplomska naloga obdeluje odkritje dr. Osmanagića o piramidah v Bosni in Hercegovini, ki še danes vzbuja pozornost domače in svetovne tako strokovne kot laične javnosti. Diplomska naloga je sestavljena iz petih obsežnejših delov, **ki se združujejo v celoto sistema turistične ponudbe pomembne za Bosno in Hercegovino in hkrati za Evropo.** V prvem delu je opisano odkritje piramid v mestu Visoko ter podrobno predstavljena dolina piramid. Predstavljena je tudi mednarodna prostovoljna arheološka akcija Mrav. Drugi del zajema razvoj alternativnega turizma in opisuje predore Ravne, tako z arheološkega kot tudi z zdravstvenega aspekta, ki se v zadnjem času razvijajo v podzemno zdravilišče. Predstavljeni so najdeni artefakti in tudi energetska sevanje piramid. V tretjem delu je predstavljena analiza tako prednosti in priložnosti kot tudi nevarnosti in slabosti destinacije. Četrty del prestavlja in opisuje razpršeni hotel, kot izboljšavo turistične ponudbe. Hrbtenico diplomske naloge predstavlja peti del – raziskava, v kateri so predstavljeni intervju z dr. Osmanagićem in intervju, z enim od volonterjev, Jonathanom Lugom, ter anketiranje domačih in tujih turistov v mestu Visoko. Opravljena je bila tudi ekonomska analiza vpliva razvoja turizma na lokalno in državno skupnost.

DIPLOMA WORK DATA

Author: Renee Čaleta Meroni

Title: Bosnian Pyramids as part of system of tourist supply of the Europe

Location: Portorož

Year: 2015

No. of pages: 68

No. of appendices: 5

Supervisors: Dr. Tadeja Jere Jakulin Associate Professor, DSc Semir Sam
Osmanagić

Lector: Nuša Mastnak

Key Words: Pyramid of the Sun, Valley of the pyramids. archeological tourism,
Ravne Tunnels

UDK: 338.48:726.85(439.55)

Abstract:

The assignment is about discovery of Dr. Osmanagić about the pyramids in Bosnia and Herzegovina, which attracts the attention of local and foreign as well as professional and lay public even today. It consists of five larger parts. In the first part the discovery of the pyramids in town Visoko is presented and the Valley of the pyramids is described in detail. International summer camp for volunteers – Mrav is also presented. The second part covers the development of alternative tourism and describes the Tunnels Ravne as well as archeological and also health care view, which has developed into an underground spa lately. The found artefacts and energetic radiation of the pyramids are presented as well. In the third part analysis of all pros and cons of the destination is described. The fourth part presents and describes the scattered hotel as an improvement of the current turistic offer. The core of the thesis is presented by the fifth part. It is a research which contains an interview with Dr. Osmanagić and another interview with one of the volunteers, Lugo Jonathan and questionnaires of local and foreign tourists in town Visoko. Economic analysis of the impact of the development of the tourism on the local and state community has been done.

KAZALO VSEBINE

UVOD.....	1
1 TURISTIČNI SISTEMI	2
2 ODKRITJE PIRAMID V BOSNI IN HERCEGOVINI.....	3
2.1 KRATKA ZGODOVINA MESTA VISOKO	9
2.2 MEDNARODNO PROSTOVOLJNO ARHEOLOŠKO IZKOPAVANJE MRAV.....	10
2.3 INTERVJU Z JONATHANOM LUGOM.....	10
3 ALTERNATIVNI TURIZEM.....	13
3.1 PREDOR RAVNE	14
3.1.1 Podzemno zdravilišče.....	16
3.1.2 Artefakti.....	19
3.2 ENERGETSKO SEVANJE BOSENSKIH PIRAMID	23
4 ANALIZA SWOT.....	27
5 RAZPRŠENI HOTEL.....	34
6 RAZISKAVA	40
6.1 INTERVJU Z DR. SEMIRJEM OSMANAGIĆEM.....	40
6.2 METODA ZBIRANJA PODATKOV	46
6.3 REZULTATI IN UGOTOVITVE RAZISKAVE.....	47
6.4 POVZETEK ANKETE	62
6.5 VPLIV RAZVOJA TURIZMA NA LOKALNO SKUPNOST IN DRŽAVO	63
ZAKLJUČEK	67
SEZNAM UPORABLJENIH VIROV.....	68

KAZALO TABEL

Tabela 1: matrika SWOT doline piramid Visoko	27
--	----

KAZALO SLIK

Slika 1: Hrib Visočica – bosenska piramida Sonca	4
Slika 2: Bosenska dolina piramid	4
Slika 3: Hrib Plješevica – piramida Lune.....	5
Slika 4: Ilustracija enakostraničnega trikotnika med piramidami Sonca, Lune in Zmaja.....	6
Slika 5: Ilustracija enakostraničnega trikotnika med piramidama Ljubezni, Zemlje in reke Fojnice	7
Slika 6: Tumulus v Vratnici je visok 32 metrov.....	8
Slika 7: Odkopavanje ene izmed megalitnih teras na tumulusu.....	9
Slika 8: Oznaka za Mrav 2014.....	11
Slika 9: Vhod v predor Ravne	14
Slika 10: Skupinske meditacije ob poletnem solsticiju	16
Slika 11: Dr. Njegovanović.....	18
Slika 12: Fantek, pacient dr. Njegovanovića	18
Slika 13: Keramična piramida	19
Slika 14: Artefakt narejen iz dveh vrst kamna.....	20
Slika 15: Kamnita plošča na vhodni ploščadi bosenske piramide Sonca.....	20
Slika 16: Kamnita stopinja	21
Slika 17: Starodavni disk	21
Slika 18: Fragmenti kamnitega kroga	22
Slika 19: Megalit z "runsko" pisavo	22
Slika 20: Energetska polja naravnih hribov	24
Slika 21: Energetska polja nad piramido Sonca	25
Slika 22: Razpršeni hotel: hiša pred prenovo	38

Slika 23: Razpršeni hotel: hiša po prenovi	39
Slika 24: Izpolnjevanje anketnega vprašalnika	63
Slika 25: Simulacijski model turizma	65

KAZALO GRAFOV

Graf 1: Odgovori domačih turistov na prvo vprašanje v anketi	47
Graf 2: Odgovori tujih turistov na prvo vprašanje v anketi	47
Graf 3: Odgovori domačih turistov na drugo vprašanje v anketi	48
Graf 4: Odgovori tujih turistov na drugo vprašanje v anketi	48
Graf 5: Odgovori domačih turistov na tretje vprašanje v anketi	49
Graf 6: Odgovori tujih turistov na tretje vprašanje v anketi	49
Graf 7: Odgovori domačih turistov na četrto vprašanje v anketi	50
Graf 8: Odgovori tujih turistov na četrto vprašanje v anketi	50
Graf 9: Odgovori domačih turistov na peto vprašanje v anketi	51
Graf 10: Odgovori tujih turistov na peto vprašanje v anketi	51
Graf 11: Odgovori domačih turistov na šesto vprašanje v anketi.....	52
Graf 12: Odgovori tujih turistov na šesto vprašanje v anketi	52
Graf 13: Odgovori domačih turistov na sedmo vprašanje v anketi	53
Graf 14: Odgovori tujih turistov na sedmo vprašanje v anketi	53
Graf 15: Odgovori domačih turistov na osmo vprašanje v anketi	54
Graf 16: Odgovori tujih turistov na osmo vprašanje v anketi	54
Graf 17: Odgovori domačih turistov na deveto vprašanje v anketi	55
Graf 18: Odgovori tujih turistov na deveto vprašanje v anketi	55
Graf 19: Odgovori domačih turistov na deseto vprašanje v anketi	56
Graf 20: Odgovori tujih turistov na deseto vprašanje v anketi	57
Graf 21: Odgovori domačih turistov na enajsto vprašanje v anketi.....	57
Graf 22: Odgovori tujih turistov na enajsto vprašanje v anketi	58

Graf 23: Odgovori domačih turistov na dvanajsto vprašanje v anketi	58
Graf 24: Odgovori tujih turistov na dvanajsto vprašanje v anketi	59
Graf 25: Odgovori domačih turistov na trinajsto vprašanje v anketi	59
Graf 26: Odgovori tujih turistov na trinajsto vprašanje v anketi	60
Graf 27: Odgovori domačih turistov na štirinajsto vprašanje v anketi	60
Graf 28: Odgovori tujih turistov na štirinajsto vprašanje v anketi	61
Graf 29: Odgovori domačih turistov na petnajsto vprašanje v anketi	62
Graf 30: Odgovori tujih turistov na petnajsto vprašanje v anketi	62

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Intervju z dr. Osmanagićem

Priloga 2: Intervju z Jonathanom Lugom

Priloga 3: Kartografski posnetek mesta Visoko

Priloga 4: Zemljiška karta (Modro so označene hiše, kandidatke za razpršeni hotel)

Priloga 5: Anketni vprašalnik

UVOD

Odkritje dr. Osmanagića o piramidah v Bosni in Hercegovini še danes vzbuja pozornost domače in svetovne tako strokovne kot laične javnosti.

V diplomski nalogi bo predstavljena dolina piramid in raziskano področje alternativnega turizma, ki napreduje in se razvija v dolini piramid, 32 km severozahodno od Sarajeva v bosanskem mestu Visoko in hkrati predstavlja sistem turistične ponudbe celotne Bosne in Hercegovine ter Evrope.

Neprofitna Fundacija, Arheološki park bosanska piramida Sonca, ki je bila ustanovljena leta 2005 po zaslugi dr. Osmanagića, že devet let aktivno privablja turiste iz vsega sveta ter na mednarodni ravni sodeluje v volonterskem arheološkem združenju Mrav.

Poleg arheološkega turizma bo v diplomski nalogi raziskan tudi zdraviliški turizem, ki se v zadnjem obdobju hitro razvija.

V diplomski nalogi bo prav tako preučena razširjenost raznih meditativnih in arheoloških kampov ter delavnic, povezanih z okolico piramid.

Razvoj omenjene turistične ponudbe pripomore k napredku celotne sistemske strukture zaposlovanja. Delovna mesta se odpirajo v gostinstvu, hotelirstvu, turističnih dejavnostih in trgovskih objektih.

Namen diplomske naloge z naslovom **Bosanske piramide kot del turistične ponudbe Evrope** je prikazati in pojasniti pomen kulturne dediščine odkritja dr. Osmanagića. Odkritje spreminja potek zgodovine ne le mesta Visoko, temveč tudi celotne republike Bosne in Hercegovine ter tudi Evrope.

Poraja se vprašanje, kaj je morebitni razlog za nastanek največje piramide na svetu in kakšno skrivnost hrani piramida.

V diplomski nalogi bo raziskana alternativna oblika turizma, ki se ukvarja s človekom samim in njegovo notranjostjo (duhovnostjo, meditacijo, notranjo energijo, meritvami bioenergije), saj ta oblika turizma privablja na stotine turistov iz vsega sveta v dolino piramid.

Cilj diplomske naloge je opisati in prikazati, kako lahko **sistem turistične ponudbe** bosenskih piramid vpliva na razvoj kraja Visoko in celotnega turističnega sektorja Bosne in Hercegovine, ter tudi na izboljšanje gospodarstva lokalnega prebivalstva (zaposljivost v gostinstvu, hotelirstvu, turističnih dejavnostih, trgovinskih objektih itd.).

Naslednji cilj naloge je tudi informirati in educirati lokalno prebivalstvo o zaposlitvenih možnostih, ki jih omogoča alternativni turizem. Raziskala bom možnosti promoviranja in komercializiranja bosenskih piramid, da postanejo del svetovne turistične dediščine in tako privabijo večje število turistov.

Področje raziskovanja v tej diplomski nalogi predstavljajo koristi in posledice, ki jih prinaša **sistem turistične ponudbe** za razvoj gospodarstva lokalne skupnosti ter posledično celotne države Bosne in Hercegovine. Raziskava temelji na proučevanju njenih vplivov s pomočjo analize SWOT, ki poda pregleden prikaz prednosti, slabosti ter priložnosti in nevarnosti.

V nalogi bosta predstavljeni sedanja turistična ponudba lokalne skupnosti in ponudba, načrtovana za prihodnje desetletje.

V diplomski nalogi bo uporabljena metoda dela deskripcija (s katero bo opisana dolina piramid). Kot dodatni element raziskovanja bodo predstavljeni intervju z dr. Osmanagićem ter metodi anketiranja prebivalstva in turistov na lokaciji.

Preverila bom ali se lokalna skupnost in celotna država Bosna in Hercegovina zavedata, da imata edinstveno turistično ponudbo doline piramid, ki je del sistema turistične ponudbe Evrope.

Na koncu naloge bo lokalni skupnosti predstavljen načrt, kako bi se lahko nadgradila že obstoječa turistična ponudba brez velikega vpliva na okolje.

1 TURISTIČNI SISTEMI

2 ODKRITJE PIRAMID V BOSNI IN HERCEGOVINI

Spomladi 2005 je dr. Osmanagić na povabilo Senada Hodovića prišel v mesto Visoko obiskat mestni muzej. »Tisto kar sem tam videl, je bila vzpetina s štirimi trikotnimi stranicami, z jasno izraženimi koti in z identičnim nagibom od vznožja do vrha. Vzel sem kompas, ki mi je pokazal, da so te stranice pravilno orientirane po straneh neba: vzhod – zahod, sever – jug. Čeprav je bila vzpetina prekrita s prstjo in vegetacijo mi je bilo takoj jasno, da gre za umetno zgradbo, ki je bila zelo dolgo časa, tisoče in tisoče let, prekrita s prstjo in vegetacijo« (Osmanagić, 2014).

Pred tem je dr. Osmanagić raziskoval piramide, ki so tudi bile prekrte s prstjo in vegetacijo v Hondurasu, na Kitajskem in drugod po svetu,. Zato je vedel, da je hrib Visočica piramida in jo je poimenoval piramida Sonca. Začel je določena preliminarne izkopavanja, geološkima vrtanja, analiziranja ter je napisal prvo knjigo o odkritju bosenskih piramid in jo objavil oktobra 2005. Takrat je bila odkrita prva piramida v Bosni in Hercegovini in tudi v Evropi.

Takoj po objavi odkritja o piramidah v Bosni in Hercegovini se je usul plaz kritikov in nasprotnikov projekta. Bosenski intelektualci so spodbudili svetovne, v skupnem boju, da bi projekt ustavili. »V preteklem obdobju, torej, od leta 2005 do leta 2014, v devetih letih je bila javnost v Bosni in Hercegovini polarizirana. Tisti, ki pridejo v Visoko, in obišejo arheološke lokacije nam dajejo veliko moralno podporo itd., ker je njim jasno, da tukaj gre za velikansko odkritje. Nasprotnike, so v šolah učili, da so piramide zgrajene le v Egiptu in Mehiki kot grobnice. Celo velik del profesorjev na univerzah govori: » Mi nismo imeli niti faraonov, torej ne moremo imeti piramid.« Ne morejo dojeti, da največjih piramid v Egiptu niso gradili faraoni, ker za kaj takega niso imeli tehnologije, temveč so bile zgrajene veliko prej« (Osmanagić, 2014). Trdili so tudi, da dr. Osmanagić manipulira s podatki in z javnostjo in, da dela le »škodo« državi Bosni in Hercegovini.

Vsi ti napori nasprotnikov projekta so samo pripomogli, da se arheološke raziskave nadaljujejo s še večjo vnemo in zagnanostjo.

Slika 1: Hrib Visočica – bosenska piramida Sonca

Vir: Osmanagić, 2011

Nadaljnje raziskave so pokazale, da ima piramidalno obliko kar pet hribov. Poimenovali so jih piramide Sonca, Lune, Zmaja Zemlje in Ljubezni. Odkrili so še tumulus v Vratnici in predor Ravne. Georadarska snemanja so razkrila zelo razvejano mrežo podzemnih predorov pod piramidami. Avstrijski arheolog Klaus Dona je s sodelavcem z uporabo posebne tehnologije globinskega snemanja dokazal obstoj labirinta predorov tudi 25 do 30 metrov globoko pod zemljo. Dokazal je tudi obstoj dvoran v notranjosti piramide Sonca.

Slika 2: Bosenska dolina piramid

Vir: Osmanagić, 2011

»Razlog, zakaj sem jih poimenoval tako, je drugje. Tako kot sonce potuje na horizont, tako se senca piramide Sonca giblje po visoški dolini. Tik pred sončnim zahodom senca prekriva piramido Lune. Takšnega fenomena ni niti v Mehiki, niti v Egiptu in tudi nikjer na svetu« (Osmanagić, 2005). Tako je nastala bosenska dolina piramid v mestu Visoko. Osnovana je bila Fundacija Arheološki park: Bosenska piramida Sonca, ki zelo skrbno neguje multidisciplinarnost in znanstveni pristop raziskovanja bosenske doline piramid. Piramida Sonca je visoka 220 metrov in je višja od do takrat najvišje znane piramide sveta, Keopsove piramide v Egiptu, ki je visoka 147 metrov. Torej je **najvišja** piramida na svetu. Geološka vrtanja so pokazala določene anomalije v dobljenih vzorcih. Za nadaljnje dokazovanje so uporabljali satelitska, termalna, radarska in geodetska snemanja in vsa so potrdila obstoj doline piramid. Od pomladi do konca jeseni 2006 so potekala arheološka izkopavanja, ki so prinesla prve dokaze o obstoju piramid. Po odstranitvi nanosa prsti in vegetacije do globine enega metra na severni, zahodni in vzhodni strani piramide Sonca so se pojavili kamniti bloki. Odkritje doline piramid v Bosni in Hercegovini in Evropi je popolnoma spremenilo dotedanjo sliko sveta.

Slika 3: Hrib Plješevica - piramida Lune

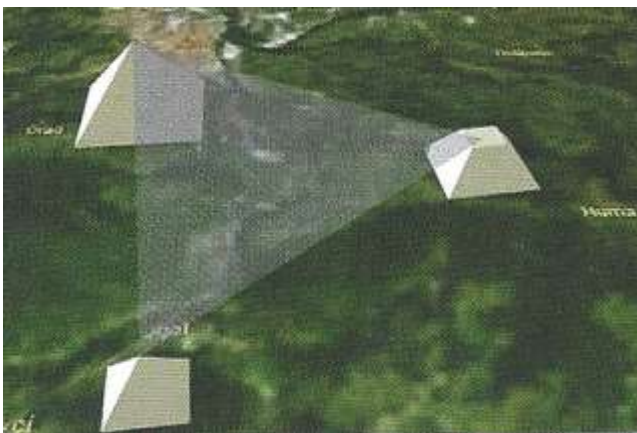

Vir: Osmanagić, 2011

»Bosenska piramida Lune je visoka 190 metrov. Njene tri strani so pravilno orientirane (sever – zahod – jug). Na vzhodni strani je več kot 150 metrov velika tlakovana ploščad. Ta piramida ni podobna nobeni drugi na svetu in jo lahko imenujemo za prvo »terasasto« piramido. Zgrajena je v obliki mozaika s kombinacijo manjših fino rezanih pravokotnih ploščic, narejenih iz peščenjaka in gline. Profesor Muhamed Pašić je ploščice analiziral na Inštitutu za materiale v Zenici in ugotovil, da je njihov zgornji sloj peščenih plošč lepljen na osnovo. Med dvema slojema plošč je bil najden material rjave barve, ki ga je na Plješevico najverjetneje prinesel veter med gradnjo terase. Barva tega materiala je nakazovala, da lahko gre za organski material. Vzorci so bili poslani na Inštitut za fiziko šlezijske univerze za tehnologijo, v mestu Glivice na Poljskem. Vodja radio karbonskega laboratorija, fizičarka prof.dr. Anna Pazdur, je opravila analizo vzorcev in ugotovila, da je eden od dveh vzorcev organski material. Za analizo tega vzorca je bila uporabljena specialna radiokarbonska metoda C14. Analiza je pokazala, da gre za organski material starosti 10.350 let (+/-50 let). S tem je potrjeno, da so bosenske piramide starejše, kot so uradno stare egiptovske (4500 let), kitajske, perujske ali mehiške (okrog 2200 let), kar pomeni, da je piramida Lune veliko starejša od piramid razvitih kultur Sumerije, Babilona, Egipta ali stare Indije« (Osmanagić, 2011).

Zanimivo je, da piramida Sonca, piramida Lune in piramida Zmaja oblikujejo enakostranični trikotnik z medsebojno oddaljenostjo njihovih vrhov 2180 metrov.

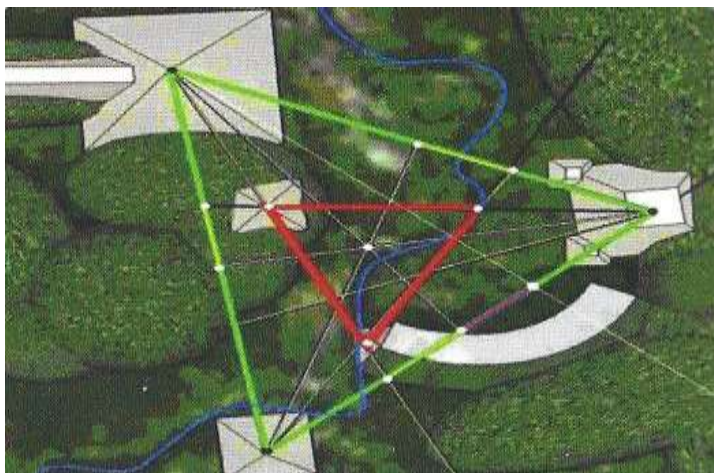
Slika 4: Ilustracija enakostraničnega trikotnika med piramidami Sonca, Lune in Zmaja

Vir: Osmanagić, 2011

Znotraj tega enakostraničnega trikotnika leži še enakostranični trikotnik, ki ga tvorijo piramida Ljubezni, piramida Zemlje in reka Fojnica.

Slika 5: Ilustracija enakostraničnega trikotnika med piramidama Ljubezni, Zemlje in reke Fojnice

Vir: Osmanagić, 2011

Analiza tal je pokazala, da so piramide prekrite s prstjo že več kot 12000 let. Piramida Sonca je tudi **najstarejša** piramida na svetu!

Leta 2008 je bila v Sarajevu organizirana prva mednarodna znanstvena konferenca, na kateri je 55 vodilnih strokovnjakov ustanovilo fundacijo, v Visokem »za arheološke, ne za naravne fenomene.«

Ustanovitelj francoskega Inštituta za polimere, prof.dr. Joseph Davidovits, je z elektronskim mikroskopom analiziral vzorec ploščic iz katerih so bile zgrajena bosenske piramide, in dokazal, da gre za geopolimerni cementni beton. Kvaliteto betona merimo na podlagi njegove trdnosti, v mega paskalih (MPa). Sodoben beton ima trdnost med 10 in 60 MPa. Beton v piramidah pa ima trdnost od 73 do 130 MPa. Prepustnost vode betona, izdelanega z današnjo tehnologijo seže do 3% , beton v piramidi ima le 1 – odstotno prepustnost vode. Postavlja se vprašanje, kako je civilizacija pred trideset tisoč leti znala izdelati tak beton (Osmanagić, 2011).

Vodilni svetovni egiptolog, trikratni doktor arheoloških ved, dr. Nabil Swelim. v komentarju sklepa o obstoju betona na bosenski dolini piramid poudarja: »Zdaj, ko je potrjen obstoj betonskega materiala, je treba ugotoviti izvor vhodnega materiala, kako je prišel v dolino piramid, ter kje in kdaj je bil narejen in kdo ga je naredil!«(Osmanagić 2011).

Ruski akademik in geofizik dr. Oleg Khavroshkin je po dveh letih raziskav, zaključil, da »bosenske piramide po svoji obliki in vsebini ustrezajo egipčanskim piramidam.« Egipčanski geolog dr. Ali Barakat zaključil, da gre za piramido, ki jo je oblikoval človek in jo prekril z bloki (Osmanagić, 2011).

Štiri kilometre od bosenskih piramid stoji kopasta vzpetina, podobna tumulusu. Tumulus v Vratnici je arheološki pojem in najbolj pogosto označuje grobnico. V širšem pomenu beseda tumulus pomeni, nekaj skritega. S podzemnimi georadarskimi snemanji smo odkrili obstoj vrste kamnitih teras in podzemnih prehodov. Z geološkimi izkopavanji smo ugotovili obstoj največjih kamnitih blokov v tem delu Evrope. Gre za dvoplastne umetne bloke izredno velike trdnosti. V temelju strukture je betonska plošča, pod katero so glede na rezultate sondažnega vrtanja prostori (Osmanagić, 2011).

Slika 6: Tumulus v Vratnici je visok 32 metrov

Vir: Osmanagić, 2011

Slika 7: Odkopavanje ene izmed megalitnih teras na tumulusu

Vir: Osmanagić, 2011

2.1 KRATKA ZGODOVINA MESTA VISOKO

Visoko je mesto in občina v osrednji Bosni in Hercegovini, 32 kilometrov severovzhodno od Sarajeva. Leži na sotočju rek Bosne in Fojnice in administrativno pripada Zeničko – dobojskemu kantonu. V občini Visoko je 46000 prebivalcev, od katerih jih 17000 živi v mestu. Mesto ima dolgo tradicijo in bogato kulturno – zgodovinsko dediščino, in je bilo že od mlajše kamene dobe stičišče različnih kultur in civilizacij. Kraj je bil kot mesto omenjen enkrat med letoma 1348 in 1430. Mesto Visoko je bilo središče srednjeveške bosanske države in prestolnica bosenskih kraljev. Danes je Visoko moderno mesto, ki se zaradi ugodnega geografskega položaja ter naravnih in gospodarskih resursov gospodarsko dobro razvija.

Dan občine Visoko je 29. Avgust, na ta dan je bilo leta 1189 napisano Povelje bosenskega bana Kulina, najstarejši ohranjeni bosenski državni dokument.

(Vir: www.visoko.gov.ba/ba/op%C4%87ina/o-op%C4%87ini.aspx)

2.2 MEDNARODNO PROSTOVOLJNO ARHEOLOŠKO IZKOPAVANJE MRAV

Prostovoljno delo v širšem pomenu združuje duh pomoči, altruizma in opravljanja dobrih del brez pričakovanja materialne nagrade (Kaplja, 2006). Mednarodno prostovoljno arheološko izkopavanje – Mrav se je začelo v letu 2010. Prostovoljci pod budnim očesom profesionalnih arheologov sodelujejo pri čiščenju podzemnih predorov in pri arheoloških raziskavah. Pri delu se izmenjujejo v izmenah od junija do septembra. Mrav je oblika angažiranja amaterjev, ljudi, ki imajo radi zgodovino, in dvomijo o tem, kar nas učijo v šolskem sistemu. Preprosto želijo, potrditi obstoj kompleksa piramid v mestu Visoko. V petih letih je, tako obiskalo dolino piramid skoraj 2000 prostovoljnih arheologov iz različnih držav in kontinentov. Volonterji v času bivanja porabijo nekaj sredstev, ki se stekajo v lokalno skupnost (Osmanagić, 2011). Prostovoljci z dobrodelnostjo in solidarnostjo vlivajo upanje lokalnim skupnostim, razširjajo duh miru in prijateljstva ter so, ko se vrnejo domov, bolj motivirani za pomoč in aktivno sodelovanje (Kaplja, 2006). Prostovoljci tudi spoznajo tujo deželo in kulturo, ter sklenejo nova prijateljstva in vezi za vse življenje.

Prosila sem enega od volonterjev, naj mi odgovori na kratek vprašalnik in opiše svoje razmišljanje o sodelovanju pri mednarodni delovni akciji volonterjev v mestu Visoko.

2.3 INTERVJU Z JONATHANOM LUGOM

1. Gospod Lugo, predstavite se, prosim.

Ime mi je Jonathan Lugo. Rojen sem v mestu New York, tam tudi živim, in sem državljani ZDA.

1. Kdaj ste izvedeli za mednarodno delovno akcijo volonterjev v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini?

Zanjo sem izvedel leta 2013, ko sem raziskoval starodavne megalitne strukture. Mojo pozornost so pritegnile govorice o možnosti obstoja piramid v Bosni in Hercegovini. Poiskal sem uradno spletno stran fundacije in tako sem se seznanil z možnostjo sodelovanja pri tej mednarodni akciji.

2. Kako dolgo ste ostali v mestu Visoko?

Tam sem preživel dva tedna. V Sarajevo sem prispel 24. avgusta in ga zapustil 7. septembra letos.

3. Prosim, ali bi lahko opisali svoj dan v mestu Visoko?

Vsak dan sem občudoval lepe zelene visoške gore. Pokrajina je čudovita. Po hitrem zajtrku sem se udeležil načrtovanih dnevnih izkopavanj.

4. Ali lahko, prosim, strnete svoje vtise iz mesta Visoko?

Na kratko bi svoja doživetja v mestu Visoko opisal kot izjemno navdihujoča. Imel sem srečo, da sem lahko preživel nekaj časa v Sarajevu. Neki bosenski prostovoljec je bil izjemno prijazen, da me je nekega dne odpeljal v Sarajevo, mi pokazal znamenitosti in me poučil o zgodovini mesta. To je bila poučna in nepozabna izkušnja.

5. Ali se nameravate vrniti v Bosno in Hercegovino?

Življenjske poti so skrivnostne. Hvaležen sem, da so me pripeljale v Bosno. Mogoče se kdaj vrnem. Ne morem zagotovo povedati, kaj mi bo prinesla prihodnost. Če je kaj resnice v izročilu »Sebilj-a«, »sarajevske česme«: »Ko se jednom napije, vode sa baš čaršije, nikad više iz Sarajeva taj otići ne umije«, potem pričakujem, da bom nekega dne spet prišel.

Slika 8: Oznaka za Mrav 2014

Vir: <http://piramidasunca.ba/bs/international-summer-camp-for-volunteers-bos.html>

Prijave za delo v Mravu v sezoni 2015 se že zbirajo.

Dr. Osmanagić pravi: » Ta proces je eden najbolj odprtih v svetu. Torej nimamo omejitev, ni skrivnosti o informacijah, ni selekcije informacij in v svetovno znanost prinašamo veliko sprememb.«

3 ALTERNATIVNI TURIZEM

O množičnem turizmu govorimo, kadar je število turistov v nekem kraju preveliko in so posledično tudi vplivi turizma intenzivnejši (Mihalič, 2006).

Kot odgovor na množični turizem se je razvil alternativni turizem, ki zajema vse oblike turizma, ki se kakorkoli razlikujejo od množičnega. Te oblike turizma so nastale zaradi nezadovoljstva z obstoječo industrijsko družbo in iz upora proti njeni profitni naravnosti. Nezadovoljstvo, zlasti mladih, je vodilo k uživanju drog, terorizmu, ustanavljanju sekt, stanovanjskih skupnostih, gibanju za pravice žensk in k ekološkemu gibanju (Prodnik, David, 2009).

Alternativni turizem (angl. Alternative tourism, nem. Alternativtourismus) (<http://www.poslovniturizam.com/rjecnik/alternativni-turizam/38/>) ima izvor v alternativnih oblikah potovanja v sedemdesetih letih prejšnjega stoletja, ko so mladi, v glavnem študentje, z nahrbtnikom in malo denarja potovali v manj razvite dežele, predvsem pa v Azijo. Poimenovali so se alternativni popotniki, saj so potovali drugače od množičnih turistov, poleg tega pa so se oklicali za popotnike, in ne za turiste, saj so bili v deželi gostiteljici gostje, ki so se zanimali za njene značilnosti, in ne turisti. Alternativni turisti se želijo izogniti ustaljenim potem, hočejo potovati tja, kjer ni bil še nihče. »Želijo delati stvari, pri katerih bi se počutili bolj avanturistično (svobodno), da bi pozabili na civilizacijo za nekaj časa. Alternativni turisti želijo več kontakta z lokalnim prebivalstvom, čim manj stika želijo s turistično infrastrukturo. Želijo bivati in se gibati (potovati) kot domačini« (Krippendorf, 1987). Ta oblika turizma naj bi bila manj številčna in naj ne bi imela večjih negativnih vplivov, vendar se je želja po ekološko in sociokulturni neškodljivosti alternativnih oblik marsikje sprevrgla v predstopnjo množičnega turizma. Alternativni turisti so samo začetniki, ki odkrivajo nove destinacije, te pa v nekaj letih osvoji turistična dejavnost in preplavijo jih množični turisti (Zimmer 1984; cv: Mihalič, 2006).

Samo alternativni turizem je postal le ena izmed podkultur množičnega turizma, ker je postal množičen. Različne alternativne oblike turizma so sicer prispevale k padcu dolgo trajajočega mita o množičnem turizmu, niso pa ponudile prave razvojne alternative množičnemu turizmu (Prodnik, David, 2009).

Skupna značilnost vseh razlag pojma alternativni turizem se uporablja v širšem pomenu kot skupni pojem za vse oblike turizma, ki se kakorkoli razlikujejo od množičnega turizma.

3.1 PREDOR RAVNE

V prvi knjigi Bosanska piramida Sonca je dr. Osmanagić postavil hipotezo, da bodo pod piramidami odkrili mrežo predorskih prehodov in prostorov, saj je kot izkušen arheolog vedel, da je mreža predorov spremljajoč fenomen piramidalnih kompleksov povsod po svetu. To se je tudi zgodilo. Prvih nekaj sto metrov predora Ravne, ki je od vhoda v piramido oddaljen približno tri kilometre, so očistili in zavarovali ter omogočili obiske številnim turistom.

Slika 9: Vhod v predor Ravne

Vir: www.mandala.si

Na dnu predorskih sten, v zidu konglomerata, so odkrili kos lesa z dimenzijami 35 x 18 x 12 centimetrov in vzorec poslali na analizo na inštitut za fiziko šlezijske univerze na Poljskem. Vodja oddelka dr. Anna Pazdur je starost ocenila na 34000 let, z odstopanji plus, minus 1500 let. Dr. Pazdurjeva je te izsledke objavila leta 2008 na tiskovni konferenci Prve mednarodne znanstvene konference o bosenski dolini piramid. Drugi vzorec istega lesa so analizirali v laboratoriju Leibniz v nemškem mestu Kiel in starost ocenili na 30600 let z odstopanji plus 540, minus 510 let. Dr. Osmanagić piše v knjigi Vse piramide sveta, da so starost

podzemnega labirinta Ravne določali kar s šestimi različnimi radio karbonskimi analizami in vse so starost ocenile na okrog 35000 let (Osmanagić, 2011).

V predoru Ravne so leta 2006 odkrili prvi megalit in ga poimenovali megalit K1. Megalit (iz grščine μέγας – megas = velik; in λίθος – lithos = kamen) je velik kamen. Najbolj znan spomenik megalitske kulture v Evropi je Stonehenge v Angliji. Bil je popolnoma prekrit z deset tisočletnimi nanosi proda in peska. Megalit v predoru Ravne je ovalne oblike in je dolg 2,6 m, širok 1,4 m in visok 40 centimetrov. Megalit ima maso štiri tone. Na njegovi površini so odkrili vklesane znake in simbole, skupaj 25. Megalit K2 ima maso osem ton. Pod njim je plošča visoka 15 centimetrov, ki naj bi rabila kot podstavek. Vzorce megalita so poslali na inštitut za atomsko fiziko z vprašanjem, ali gre za naraven ali umetno napravljen megalit. Analize so bile natančne: rentgenska difrakcijska analiza in fazna analiza. Obe sta dali enak odgovor, da gre za keramiko. »Če je nekdo naredil keramiko, je moral poznati tehnologijo termalnega segrevanja,« pravi dr. Osmanagić. Georadarska snemanja so pokazala, da je v sredini megalita ovalen predmet, najverjetneje kvarčni kristal, kamena strela. Ko vstopamo globlje v predor, megaliti postajajo vse večji in vse bolj masivni. Do sedaj največji je megalit K5, ki ima maso kar 25 ton (Osmanagić, 2011).

V začetku leta 2010 so odkrili prvo »podzemno galerijo«, ki leži 25 metrov od vhoda v podzemni labirint. Takrat je bila popolnoma zapolnjena z gramoznim materialom, zdaj je očiščena. Odstranili smo kar 25 ton gramoznega materiala. »Galerija« je dolga 12,5, visoka 4 in široka okrog 4 metre. Razteza se na 50 kvadratnih metrih površine. »Sklepamo, da je bilo to pomembno mesto v sklopu labirinta. Samo ta prostor je stičišče osmih predorov, ki še niso očiščeni,« pravi dr. Osmanagić. Ko so očistili levi krak rova, so v stranskem prehodu naleteli na podzemno jezero. Obiskovalci ga lahko vidijo, če se sklonijo in pogledajo v enega od rovov. Gladina s površino dvanajstih metrov odseva nenavadno modro barvo. S prodiranjem globlje v rove je rasla tudi zapletenost tega kompleksa, je povedal dr. Osmanagić. Razpotja imajo več stranskih prehodov. Vsak od njih se razdeli na nove prehode, tudi zato so rovom dali naziv Podzemni labirint Ravne. Do sedaj so uspeli očistiti 1200 metrov predora (Osmanagić, 2011).

3.1.1 Podzemno zdravilišče

Že po nekaj metrov od vhoda v rov vsi v skupini začutimo posebno atmosfero, čist zrak, kot bi hodili po borovem gozdu. Številni obiskovalci z vsega sveta so po izhodu iz predora pričali o tem, da niso več potrebovali inhalatorja za astmo, nekaterim so izginile alergije. Izboljšanje so želeli preveriti tudi z meritvami, pove dr. Osmanagić. »Začeli smo meriti koncentracijo negativnih ionov, ki, kot vemo iz medicine, ubijajo viruse in bakterije. V domačih stanovanjih ali v pisarni v službi je koncentracija negativnih ionov okrog 25 do 100 na cm^3 . Na ulicah velikih mest jih je med 250 in 450 na cm^3 , na vasi pa med 800 in 1000, v hribih pa celo 5000. Za človeško telo je dobro, da jih je čim več. Na vhodu v podzemne rove predora Ravne so izmerili 400 negativnih ionov na cm^3 , le 40 metrov v notranjosti predora pa 3000. Pri megalitu K1 (180 metrov v notranjosti predora) so izmerili 10000 negativnih ionov, v zdravilni komori pa je bila najvišja izmerjena koncentracija 43000 na cm^3 .» Dokazano je, da negativni ioni ugodno vplivajo na človekovo zdravje, saj oskrbijo celice s kisikom in tako omogočijo idealno delovanje vseh organskih sistemov v telesu.« Veliko obiskovalcev predora trdi, da se po izhodu iz predora Ravne počuti zelo dobro. Obiskovalci predora negativne ione imenujejo kar zračni vitamini. V času poletnega solsticija je na vrhu piramide Sonca možno videti množice obiskovalcev v skupinskih meditacijah (Osmanagić, 2011).

Slika 10: Skupinske meditacije ob poletnem solsticiju

Vir: Avtor

Strokovnjaki so merili radioaktivno sevanje, ki je v rudnikih zaradi mineralov običajno zelo visoko. Skupina sarajevskih strokovnjakov je z Geigerjevim števcem ugotovila, da so vrednosti t. i. Hartmannove mreže, Kirijeve mreže in Schneiderjeve mreže negativne, kar pomeni, da v predorih presenetljivo, ni sevanja.» Ko vstopite v predor, celice vašega telesa nimajo več naravnih sovražnikov in lahko opravljajo svoje delo, torej začnejo proces samozdravljenja, regeneracije,« pravi dr. Osmanagić. Meritve frekvence okrog vsakega megalita in nad njim so pokazale enako vrednost: 28 kHz. Ameriški inovator Ralph Ring je eksperimentiral z ultrazvokom in odkril, da pri frekvenci 28 kHz žogica za namizni tenis nad izvorom zvoka začne lebdeti. »Temu drugače rečemo tudi levitacija,« poudari dr. Osmanagić. Na nekaterih mestih piramid Sonca in Lune so izmerili frekvenco 7, 83 Hz, tej frekvenci pravimo Schumannova resonanca. »To je naravna frekvenca našega planeta, vsega živega sveta, rastlin, živali, ljudi. Frekvenca 7,83 Hz je idealna za naš umski, duhovni in fizični razvoj. Od 7,4 do 14 Hz je območje alfa valov, ki so idealni za naš spomin, učenje, domišljijo, kreativnost.«

Dr. Njegovanović izvaja diagnostiko z bioresonanco in merjenjem bioenergije oziroma merjenje avre obiskovalcev pred vstopom v predor in po njem. Statistika pregledov 70 obiskovalcev, po dve urnem bivanju v »zdravilni komori«, pokaže vidno izboljšanje zdravstvenega stanja (Osmanagić, 2011).

Slika 11: Dr. Njegovanović

Vir: Avtor

Dr. Njegovanović kot primer zelo uspešnega zdravljenja navaja sedemletnega fantka (S. S. iz Nemčije). Pregled fantka pri prihodu v Visoko je pokazal, da:

- so bili fantkovi nožni prstki zviti navzdol,
- je bilo fantkovo telo nagnjeno naprej,
- je bil fantkov obraz zelo bled,
- fantkove roke niso funkcionirale,
- deček ni govoril (izpuščal je le nerazumljive zvoke).

Po le treh tretmajih v predoru pri megalitu in v šotoru na piramidi se je njegovo zdravstveno stanje izredno izboljšalo:

- nožni prstki so iztegnjeni,
- telo je vzravnano,
- barva obraza je normalna,
- roke so izprožene, kot da vas želi objeti,
- V maternjem jeziku je jasno povedal nekaj besed.

Starši so izjemno zadovoljni, kmalu se bodo vrnili!

Slika 12: Fantek, pacient dr. Njegovanovića

Vir: Avtor

3.1.2 Artefakti

Najdbe v predorih in okrog hribov kažejo podobno starost. Našli so več kot 3000 ostankov keramičnih predmetov, ki kažejo na starost piramid.

Slika 13: Keramična piramida

Vir: Osmanagić, 2011

Slika 13 predstavlja fino keramično piramido, ki so jo nemški arheologi odkrili leta 2008 v kulturnem sloju starem 6000–7000 let, v neposredni bližini bosenske piramide Sonca.

Slika 14: Artefakt narejen iz dveh vrst kamna

Vir: Osmanagić, 2011

Slika 14 predstavlja artefakt, narejen iz dveh vrst kamna, najden na piramidi bosenskega Zmaja.

Slika 15: Kamnita plošča na vhodni ploščadi bosenske piramide Sonca

Vir: Osmanagić, 2011

Slika 15 predstavlja kamnito ploščo na vhodni ploščadi bosenske piramide Sonca.

Slika 16: Kamnita stopinja

Vir: Osmanagić, 2011

Slika 16 predstavlja kamnito stopinjo (podplat) z upodobitvijo petih nožnih prstov. Najdena je na megalitni terasi, meter globoko pod nanosom zemlje na tumulusu v Vratnici.

Slika 17: Starodavni disk

Vir: www.klix.ba

Slika 17 predstavlja starodavni artefakt, ki se enkratno prilega v roko, z jasno izraženo simetrijo njegove izdelave in s simboli, ki še niso dešifrirani. Najden je v predoru Ravne 260 metrov od vhoda.

Slika 18: Fragmenti kamnitega kroga

Vir: Osmanagić, 2011

Slika 18 predstavlja fragmente kamnitega kroga, najdenega globoko v predoru Ravne.

Slika 19: Megalit z »runsko« pisavo

Vir: www.klix.ba

Slika 19 predstavlja megalit z »runsko« pisavo. Nekaj simbolov ki se ponavljajo večkrat, najverjetneje predstavlja besede: »thorn«, »rad«, »cen« , »l«, »ioh«, »tiw« in »eoh« (Osmanagić, 2011).

3.2 ENERGETSKO SEVANJE BOSENSKIH PIRAMID

Ekipa hrvaških raziskovalcev pod vodstvom fizika Slobodana Mizdraka iz Zagreba se je v bosanski dolini piramid mudila 10. in 11. aprila 2010. Na treh lokacijah so raziskovalci zabeležili veliko večja odstopanja sevanja od vrednosti v neposredni okolici. Zabeležena je bila stalna prisotnost ultrazvokov enake frekvence (28 kHz) in enake krivuljne oblike, ki se pojavlja sredi ploščadi na vrhu bosenske piramide Sonca, sredi ploščadi na vrhu tumulusa v Vratnici in v stranskih prehodih v prazgodovinskem kompleksu Ravne (Osmanagić, 2011).

Ob vzponu na vrh Bosanske piramide Sonca vzdolž celotne zahodne strani aparati niso zasledili ultrazvoka. Pojavil se je nenadoma na samem vrhu piramide in še to le v polmeru enega metra. Pri odmikanju od centra sevanja zaznava ultrazvoka strmo pada in se popolnoma izgubi izven polmera komaj petih metrov. Podobno je tudi s tumulusom v Vratnici. Ultrazvok se pojavlja na samem vrhu te strukture in se zelo hitro izgubi, ko se oddaljimo od središča. Testiranja ekipe iz Zagreba se ujemajo z rezultati geofizikov ruskega Schmidtovega inštituta iz Moskve (dr. Olega Khavroshkina in dr. Olega Tsypakova) v Visokem in Britanca dr. Harryja Oldfielda (Osmanagić, 2011).

Spodnja meja ultrazvoka je 20 kHz in to je meja, nad katero človek ne sliši. Povedano drugače, ultrazvok v bosanski dolini piramid ni v območju človekovega slišnega polja. Za nastanek ultrazvoka je potreben vir, ki je lahko mehanske narave (28 kHz pomeni povzročanje 28000 udarcev v sekundi), elektro-magnetna indukcija (torej električna ali magnetna tehnologija) ali stisnjen kremenski kristal (piezoelektrična tehnologija). Katera izmed teh tehnologij proizvaja stalni ultrazvok v notranjosti bosenske piramide Sonca in tumulusa v Vratnici, ki se nato usmerjeno giblje skozi njune vrhove? Zaenkrat je jasno samo eno: ne govorimo o naravnem pojavu. Razlaga tega fenomena nas bo približala k pojasnilu skrivnosti bosenskih piramid. Raziskovanje ima zato pionirski značaj za znanost o piramidah

v 21. stoletju in bo prispevalo k zamenjavi prevladujoče dogme o namenu struktur, ki so se gradile na petih kontinentih (Osmanagić, 2011).

Dr. Oldfield je patentiral računalniški program in kamero za snemanje spremenljivih energetskih vzorcev, ki jih oddajajo vsa živa bitja, kristali in starodavne megalitne strukture. Metodo je poimenoval elektro skeniranje (ESM) in z njo spremlja zvočne, radijske in svetlobne frekvence, ki prihajajo iz subjektov. Njegova oprema lahko meri spremembe v energetskih poljih in jih prikaže s tridimenzionalnimi numeričnimi informacijami. Dr. Oldfield je snemanje bosenskih piramid opravil z nekaj kamerami. Rezultati so bili zelo presenetljivi in nepričakovani. Ugotovil je vrsto anomalij, ki jih nikakor ni moč razložiti z naravnim delovanjem. Ob snemanju naravnih hribov njegova oprema ne zazna nikakršnega ustvarjanja niti ne porasta energetskega naboja. Nad njimi so horizontalna, homogena in fiksna energetska polja (Osmanagić, 2011).

Slika 20: Energetska polja naravnih hribov

Vir: Osmanagić, 2011

Severna stran bosenske piramide Sonca je bila prva, ki jo je Dr. Oldfield snemal z lokacije parkirišča KTL v Visokem en kilometer od piramide. Ugotovil je, da se znotraj piramide ter pod borovim gozdom in nad njim na sredini njene severne strani ustvarja energija, kar nikakor ni značilnost naravnih hribov. V zadnjih nekaj desetletjih je znanost dokazala, da ravno kamnite piramide lahko ustvarijo določene vrste energije. Tudi videoposnetek jasno pokaže, da se novonastala energija kopiči, povečuje in potem prazni skozi vrh bosenske piramide

Sonca. Naslednji dokaz, da ne gre za naravno, temveč ogromno umetno zgradbo je nad piramido. Energetska polja so namreč postavljena vertikalno namesto horizontalno, kot je to pri naravnih hribih. Za razliko od naravnih pojavov, pri katerih so polja fiksna, v našem primeru elektromagnetna polja utripajo in niso homogena (Osmanagić, 2011).

Slika 21: Energetska polja nad piramido Sonca

Vir: Osmanagić, 2011

Povedano drugače, bosenska piramida Sonca se obnaša kot ogromen energetski akumulator, ki svojo energijo neprekinjeno sprošča nad sabo. Je svojevrsten perpetuum mobile, ki je dobil začetni zamah v daljni preteklosti in od takrat neprestano deluje. Na vrhu bosenske piramide Sonca smo junija 2010 ponovno gostili ekipo hrvaških fizikov, da je izvedla snemanje elektromagnetnih sevanj, ki se v obeh primerih skladajo. Ob tem so hrvaški raziskovalci v drugo izvedli še dodatna merjenja. V območju ultrazvoka (več kot 20 kHz) so zopet zaznali prisotnost elektromagnetnih sevanj. Razlika je, da se kontinuirani energetski snop (žarek) ne giblje s hitrostjo zvoka, temveč s svetlobno hitrostjo. Mesto območja energetskega sevanja na vrhu piramide ima polmer 4,5 metra. Najbolj zanimiv rezultat so raziskovalci pridobili med snemanjem intenzivnosti elektromagnetnega sevanja na različnih višinah. Snemanja so izvršili na višinskih razlikah treh metrov. Na višji ravni so zabeležili 40 mV, tri metre nižje pa 30 mV. Povedano drugače, moč raste z višino!

Obstajata dve možni razlagi za to vrsto energetskega preboja.

Po prvi je vir elektromagnetnega sevanja nad bosensko piramido Sonca. Če uporabimo formulo, po kateri se moč zmanjšuje s kvadratom oddaljenosti, potem bi 90 metrov znotraj središča piramide sevanje prenehalo. Tak scenarij se ne ujema z zakoni fizike in odpira možnost obstoja umetnega izvora energije točno nad piramido z vsemi senzacionalnimi posledicami.

Druga možnost je, da gre za praktičen dokaz obstoja skalarnih (»nehercijanskih«) valov, o katerih je svoj čas govoril Nikola Tesla.

Ne glede na to, katero razlago izberemo, pomeni to preobrat v razumevanju narave elektromagnetnega sevanja (če gre za to vrsto energije) in namen piramid (Osmanagić, 2011). Na vprašanje tujega novinarja: »Kaj menite, kdo so graditelji piramid?« je dr. Osmanagić odgovoril: »Šest radio karbonskih testiranj starosti potrjuje, da so na območju srednje Bosne in Hercegovine svoje sledi pustile najmanj štiri kulture:

1. najstarejša, paleolitska kultura, ki je prenašala megalitne bloke in jih postavljala nad podzemnimi vodnimi tokovi, in ki je starejša od 30000 let;
2. graditelji piramid in predorskega kompleksa, obenem tudi najbolj razvita kultura, starejša od 5000 let in veliko mlajša od 30000 let;
3. kultura, ki je zapirala predorske prehode in prenašala velike količine materiala, in ki je mlajša od 5000 let;
4. občasni neolitski uporabniki vhodnega predorskega kompleksa, v času pred 3000 – 4600 let.«

4 ANALIZA SWOT

Analiza – SWOT (ang. strengths, weaknesses, opportunities, threats) je analiza »dobrih strani (prednosti), slabih strani (slabosti), priložnosti in nevarnosti za organizacijo« (Brezovec, 2000). S prednostmi in slabostmi analiziramo notranje okolje organizacije, z nevarnostmi in priložnostmi pa zunanje.

Tabela 1: Matrika – SWOT doline piramid Visoko

<i>Prednosti</i> • <i>Edinstvena ponudba kraja (piramide)</i> • <i>Rast cen nepremičnin</i> • <i>Gostoljubnost ponudnikov in prebivalstva</i> • <i>Posebne storitve (zdravilstvo...)</i> • <i>Lojalni pretežno tuji turisti</i> • <i>Ugodna in dostopna lokacija</i>	<i>Priložnosti</i> • <i>Nova destinacija v Evropi in na svetu</i> • <i>Večja prepoznavnost mesta Visoko</i> • <i>Nova delovna mesta</i> • <i>Večja zasedenost prenočitvenih kapacitet</i> • <i>Nov segment turističnih obiskovalcev v mestu Visoko</i>
<i>Slabosti</i> • <i>Slabo razvita infrastruktura</i> • <i>Nekakovostne nastanitvene kapacitete</i> • <i>Premajhno zavedanje domačinov o pomembnosti turizma za razvoj lokalne skupnosti</i> • <i>Pomanjkanje izobraženega kadra</i> • <i>Ni celovite turistične ponudbe zaradi slabega odnosa lokalne in državne skupnosti</i>	<i>Nevarnosti</i> • <i>Neugodno podjetniško okolje z administrativnimi ovirami</i> • <i>Nezadostna povezanost različnih akterjev na področju turizma</i> • <i>Nerazumevanje države za razvoj turistične dejavnosti</i> • <i>Neodobravanje lokalne skupnosti za razvoj turistične dejavnosti</i>

Vir: Brezovec 2000

Prednosti

Edinstvena ponudba kraja (piramide)

Dolina piramid v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini je edinstven kraj v Evropi in tudi na svetu. Piramida Sonca je najvišja in najstarejša piramida na svetu. Dolina piramid vsako leto privabi večje število turistov iz vsega sveta. Nekatera mesta, kot so predori v Ravnah ljudje obiščejo nekajkrat ali celo vsak dan, ne samo zaradi znanstvenega aspekta, da gre za novo odkritje svetovnih razsežnosti, temveč tudi zaradi energetskega, spiritualnega in predvsem zdravilnega aspekta (Osmanagić, 2014).

Rast cen nepremičnin

Izjemno odkritje dr. Osmanagića, o dolini piramid v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini, povzroča rast cen nepremičninam v neposredni bližini piramid kot tudi tistim v širši okolici občine Visoko ter jim daje pridih prestižnosti. Po odkritju piramid so se cene nepremičnin v občini Visoko potrojile.

Gostoljubnost ponudnikov in prebivalstva

Vsi turisti, ki obiščejo dolino piramid, se lahko prepričajo o gostoljubnosti turističnih vodnikov po dolini piramid, in lokalnega prebivalstva.

Posebne storitve (zdravilstvo...)

V predoru Ravne so odkrili podzemno dvorano, veliko 50 m², ki ji pravijo zdravilna komora. Znanstveniki so v njej izmerili povečano koncentracijo negativnih ionov, ki naj bi imeli ugoden vpliv na človeško telo. V zaprtih prostorih je koncentracija negativnih ionov okrog 25 do 100 na cm³. Na ulicah velikih mest je med 250 in 450 na cm³, na vasi pa med 800 in 1000, v hribih pa celo 5000. Za človeško telo je dobro, da je negativnih ionov čim več. V podzemnih rovih predora Ravne so na vhodu izmerili 400 negativnih ionov na cm³, le 40 metrov v notranjosti predora pa 3000. Pri megalitu K1 (180 metrov v notranjosti predora) so izmerili 10000 negativnih ionov, v zdravilni komori pa je najvišja izmerjena koncentracija bila 43000 na cm³. Dokazano je, da negativni ioni ugodno vplivajo na človekovo zdravje, saj oskrbijo celice s kisikom, in tako omogočijo idealno delovanje vseh organskih sistemov v

telesu. Veliko obiskovalcev predora trdi, da se po izhodu iz predora Ravne počuti zelo dobro. Obiskovalci predora negativne ione imenujejo kar zračni vitamini. V času poletnega solsticija je možno videti množice obiskovalcev na vrhu piramide Sonca v skupinskih meditacijah (Osmanagić, 2014).

Lojalni pretežno tuji turisti

Dolino piramid obiskujejo domači in tuji turisti. Ugotovili so, da se cele skupine tujih gostov vnovič vračajo predvsem v predor Ravne na »zdravilsko kuro.«

Ugodna in dostopna lokacija

Mesto Visoko leži 32 km severovzhodno od Sarajeva, prestolnice Bosne in Hercegovine. Sarajevo in Visoko povezuje moderna avtocesta. Mesto Visoko leži na železniški progi med Zenico in Sarajevom. Tuji turisti večinoma pridejo z letalom na sarajevsko letališče Butmir in od tam po avtocesti do mesta Visoko.

Priložnosti

Nova destinacija v Evropi in na svetu

Zaradi odkritja doline piramid je mesto Visoko postalo znano po vsej Evropi. V zadnjih devetih letih so Visoko obiskale cele množice turistov in število turistov se vsako leto povečuje, posebej arheologov in drugih znanstvenikov (Osmanagić, 2014).

Večja prepoznavnost mesta Visoko

Z odkritjem piramid bosta mesto in občina Visoko privabila množico novih obiskovalcev. Med njimi so tako ljubiteljski kot tudi profesionalni arheologi. V mesto prihajajo tudi številni drugi znanstveniki, ki raziskujejo različne fenomene doline piramid. Mesto Visoko bo zapisano na geografskih in arheoloških kartah Evrope in sveta (Osmanagić, 2014).

Nova delovna mesta

Z odkritjem doline piramid se odpirajo nova delovna mesta v gostinstvu in hotelirstvu, pojavila se je potreba po prevajalcih iz tujih jezikov in po vodilnih kadrih za vodenje bančnih in drugih storitev (Osmanagić, 2014).

Večja zasedenost prenočitvenih kapacitet

Povečano število turistov v dolini piramid povzroči večjo zasedenost prenočitvenih kapacitet ne le v mestu Visoko, temveč tudi v Sarajevu in Zenici. Pomembno je povečanje prihodka iz storitev, v turističnem sektorju, to so pomembni dejavniki v določevanju stopnje povečevanja zaposlenosti, BDP in razvoja, tako celotne države kot posameznih turističnih območij (Jere Lazanski, 2009).

Nov segment turističnih obiskovalcev v mestu Visoko

V letih od 2005 do 2009 je bil v mestu Visoko razvit zgolj tranzitni turizem. Mesto Visoko se je večinoma srečevalo z enodnevnimi obiskovalci, ki so prihajali na nekajurne izlete. Leta 2006 je Visoko obiskalo 200 tisoč turistov. Danes turisti ostanejo v mestu sedem ali deset dni in poleg doline piramid obiščejo tudi druge turistične lokacije v Bosni in Hercegovini. Temu segmentu turistov se je pridružil nov segment: arheološki turist. Zanj je značilno, da obiskuje gostinsko ponudbo v okolici piramid ter tudi druge izletniške točke in turistične lokacije po Bosni in Hercegovini in pri tem potroši več sredstev (Osmanagić, 2014).

Slabosti

Slabo razvita infrastruktura

Turistična infrastruktura je v dolini piramid popolnoma nerazvita. Primanjkuje osnovnih stvari, kot so javna stranišča in turistične oznake. Zato bi morala poskrbeti lokalna ali regionalna skupnost, kanton. Ni turistične infrastrukture, ljudje se ne zavedajo pomembnosti turizma. Tudi je potreben še hotel visoke kategorije. Potrebni so ljudje, ki govorijo tuje jezike, potrebna je ustrezna ponudba in drugačen odnos do tujcev (Osmanagić, 2014).

Nekakovostne nastanitvene kapacitete

V mestu so trenutno štirje manjši hoteli in privatna prenočišča. Zaradi povečanega števila obiskovalcev bi nujno morali zgraditi vsaj še dva hotela visoke kategorije, vendar so zaradi nerazumevanja lokalne skupnosti vse investicije ustavljene (Osmanagić, 2014). Čedalje več turistov in s tem povezane aktivnosti lahko dosežejo zgornjo mejo, saj hkrati s povečevanjem turizma prihaja do degradacije okolja v visoki turistični sezoni, pa tudi do gneče (Jere Lazanski, 2009).

Premajhno zavedanje domačinov o pomembnosti turizma za razvoj lokalne skupnosti

Odnos lokalne skupnosti je enostavno odvisen od tega, kdo je župan občine. Munib Alibegović, ki je zelo podpiral ta projekt, finančno in organizacijsko, je bil župan občine dva mandata. Razumel je turistični, ekonomski in znanstveni značaj tega projekta. V Visokem je manjše število ljudi, še vedno, ki nasprotuje prihodu strokovnjakov, in ne verjamejo v obstoj piramid itd. To je nedopustno (Osmanagić, 2014).

Pomanjkanje izobraženega kadra

V mestu Visoko je premalo izobraženega kadra. Potrebujejo vodje gostinskih in hotelskih kapacitet, poslovodje in natakarje. Potrebujejo tudi prevajalce iz tujih jezikov.

Ni celovite turistične ponudbe zaradi slabega odnosa lokalne in državne skupnosti

Če bi vlada prepoznala pomen doline piramid, bi se v petih letih lahko število turistov povečalo z 250 tisoč na milijon. Za milijon ljudi bi bilo treba pripraviti ustrezno infrastrukturo in odpirati hotelske, gostinske, transportne in vse druge kapacitete. Kulturna elita (del vlade, minister za kulturo in drugi) pa je naredila vse, da bi popolnoma ustavila projekt: ovirala je izdajanje dovoljenj za raziskave v dolini piramid, krčila sredstva, piramide bojkotirala v medijih itd. Torej, gre za nenavaden pristop, kot da bi nekateri politiki in kulturniki rezali vejo, na kateri sedijo (Osmanagić, 2014).

Nevarnosti

Neugodno podjetniško okolje z administrativnimi ovirami

Podjetniško okolje je obremenjeno z administrativnimi ovirami, kot so prepoved investicij v lokalni skupnosti, oviranje izdajanja dovoljenj za nadaljevanje raziskav v dolini piramid ter bojkot v lokalnih in državnih medijih.

Nezadostna povezanost različnih akterjev na področju turizma

V primeru povezanosti vseh akterjev v lokalni in državni skupnosti bi piramide obiskal milijon turistov letno, ne le 250 tisoč. Tako bi tudi pomembna količina finančnih sredstev oplemenitila proračuna lokalne in državne skupnosti (Osmanagić, 2014).

Nerazumevanje države za razvoj turistične dejavnosti

V preteklem obdobju, torej, od leta 2005 do leta 2014, v devetih letih, je bila javnost v Bosni in Hercegovini polarizirana. Tisti, ki pridejo v Visoko, in obiščejo arheološke lokacije, nam dajejo veliko moralno podporo itd., ker je njim jasno, da gre za velikansko odkritje. Nasprotnike so v šolah učili, da so piramide bile zgrajene le v Egiptu in v Mehiki kot grobnice. Celo velik del profesorjev na univerzah govori: »Mi nismo imeli niti faraonov, torej ne moremo imeti piramid.« Ne morejo dojeti, da največjih piramid v Egiptu niso gradili faraoni, ker za kaj takega niso imeli razvite tehnologije, temveč so bile zgrajene veliko prej. Odkritje je naletelo na ovire na lokalni, državni, regionalni in globalni ravni, in bi bilo zaradi njega pravzaprav treba spremeniti vse zgodovinske knjige (Osmanagić, 2014).

Neodobravanje lokalne skupnosti za razvoj turistične dejavnosti

Odnos lokalne skupnosti je odvisen od tega, kdo je župan občine. To je nerazumljivo, ker veliko število ustvarja dodatne prihodke v turizmu: taksisti, hotelirji, lastniki restavracij, lastniki gostinskih objektov, trgovine itd. Ker je več kot 50 odstotkov ljudi v Visokem in v

celotni Bosni in Hercegovini brezposelnih, ta projekt pa bi za številne ljudi ustvaril veliko dobrega je res čudno, da občinska vlada ne razume, kako je pomemben za Visoko in celotno državo (Osmanagić, 2014).

5 RAZPRŠENI HOTEL

Za popestritev turistične ponudbe v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini predlagamo razpršeni hotel. Za tako obliko hotela se uporabljajo tudi druga imena: difuzni, disperzivni in horizontalni hotel. Razpršeni hotel je koncept povezave malih turističnih ponudnikov (družinske hiše, zasebni in počitniški apartmaji) na določenem ožjem geografskem območju v širšo in celovito ponudbo turističnih storitev. Zamisel je nastala v Italiji pod imenom albergo diffuso (razpršeni hotel). Močan potres je prizadel severovzhodno Italijo, predvsem pa deželo Furlanijo Julijsko krajino. Pri obnovi poškodovanih hiš, so dobili idejo, da bi uporabili do takrat neznan koncept in tako spodbudili razvoj turističnih storitev na ruralnih območjih. Danes v Italiji posluje 62 razpršenih hotelov, predvsem na malih ruralnih območjih. (vir: <http://fdzmb.org/web/?p=387>). V zadnjem času se koncept uporablja tudi v velikih mestih. Ob zadnjem razpisu za sredstva strukturnih skladov EU je dežela Furlanija Julijska krajina pridobila partnerje iz Avstrije in Hrvaške.

Gre za ponudbo širšega sklopa zasebnih apartmajev in počitniških hiš, preurejenih iz starih kmečkih domovanj, senikov in drugih gospodarskih poslopij z natančno in skrbno rekonstrukcijo, ohranjenimi arhitekturnimi značilnostmi, z uporabo naravnih materialov (kamen, les) in upoštevanjem tipologije hiš (ganki, ograje, stopnišča ipd.). Namestitve so primerne za pare, družine in manjše skupine. Imajo skupno recepcijo, informacijski center, servis čiščenja in vzdrževanja, trženje, promocijske dejavnosti in material, spletni portal in rezervacijski sistem.

Srce razpršenega hotela je recepcija. V njej zaposleni domačini poleg opravljanja recepcijske, informacijske službe, službe vzdrževanja in prodajne službe gostom z veseljem pripovedujejo o krajevnih legendah, tradiciji in zgodovini. V sodelovanju z lokalnimi turističnimi društvi pa s prireditvami ohranjajo značilne običaje. Za vse kraje, kjer so se razvili razpršeni hoteli, je značilna tudi tradicionalna lokalna gastronomija, ki očara s preprostostjo, dišavami in posebnimi okusi (vir: <http://www.prc.si/socasnik/epicenter-januar-februar-2011/o-razprsenih-hotelih>).

Smisel razpršenega hotela je pridobivanje novih delovnih mest ter s tem spodbujanje zaposlovanja in samozaposlovanja. Stalne in sezonske zaposlitve zagotavljajo delovna mesta domačinom, v recepcijsko-vratarski službi, informacijskem centru, na področju turističnega vodenja, v službi hotelskega gospodinjstva in vzdrževanju. Umestitev razpršenega hotela v neki kraj omogoča večji dotok turistov in posledično dodaten zaslužek že obstoječim gospodarskim subjektom (vir: <http://www.agrotur.si/sl/razprseni-hotel.html>). Prav tako hotel veliko prispeva k ohranjanju živosti in poseljenosti podeželja, razvoju manjših mest, pripomore k napredku drugih turističnih dejavnosti in proizvodov, omogoča revitalizacijo starih zapuščenih objektov in včasih celotnega področja ter tako trajnostno vpliva na vsestranski razvoj območja.

Ozadje ideje

- Postopno praznjenje mestnega jedra zaradi 50 odstotne brezposelnosti prebivalstva in izseljevanja v večja mesta (npr. v Sarajevo, zaradi možnosti lažje zaposlitve).
- Istočasno pozitiven razvoj arheološkega turizma, obisk doline piramid, nekaj, kar ostane v spominu, nevsakdanji doživljaj...
- Staro mestno jedro, brez vizij, ni imelo možnosti izkoriščanja trendov rasti arheološkega turizma.

Ideja

Vrniti življenje v stara mestna jedra z:

- vključevanjem in uporabo starih zgradb, ki so sedaj prazne,
- prenovo pomembnih kulturnih in zgodovinskih objektov v atraktivne apartmaje z upoštevanjem znamenitosti arhitekturne dediščine kraja, uporabo lokalnih naravnih materialov (les, kamen, usnje, ipd.),
- vključevanjem kooperantov in podjetij storitvenih dejavnosti iz posameznih naselij v obratovanje hotela,
- spodbujanjem gospodarskega razvoja v mestnih središčih,
- sodelovanjem z akterji obstoječih turističnih podjetij,

- spodbujanjem razvoja že obstoječih turističnih razvojnih konceptov na področju arheološkega in kulturnega turizma,
- strokovno sanacijo notranje ureditve objektov (kombinacija starega in novega).

Predpostavke – samo mesto

Izredna zgodovinska in umetnostno zgodovinska kvaliteta starega mestnega jedra:

- atraktiven videz ulic in trgov,
- izviren videz zgradbe,
- prevlada stare gradnje; objektov zgrajenih do leta 1914.

Odgovorni za razvoj mesta in prebivalci morajo imeti razvito zavest za varovanje tradicionalne arhitekture.

Predpostavke – zgradbe

- Zgradbe so bile zgrajene do leta 1914.
- V enem objektu mora biti vsaj en apartma velikosti pribl. 35m² neto koristne površine.
- Možnost ureditve prostorov za wellness in zajtrkovalnico v samem objektu je dodatna prednost.
- Okolje mora biti mirno.
- Zgradbe morajo biti arhitektonsko kvalitetne.

V razpršeni hotel se lahko vključijo nekdanji samostani, muzeji, hoteli in upravne zgradbe, stari objekti, in počitniški objekti.

Ciljna skupina

- Gostje, ki so za nočitev pripravljeni plačati 70 – 80 evrov in več,
- individualni gostje, ki želijo zasebnost,
- gostje z visoko afiniteto do arheologije, kulture in udobja,
- poslovni turisti.

Razpršeni hotel nudi:

- individualne razkošne apartmaje,
- kombinacijo starega in novega pohištva,
- oaze za wellness.
- standard hotela s štirimi zvezdicami,
- kvalitetno in edinstveno uslugo (zajtrk v postelji, večerjo ob svečah, večeri z jedmi z žara na dvorišču hotela...),
- individualno oskrbo gostov.

Člani podjetniškega združenja

- Lastniki hotelov in penzionov,
- zasebniki in lastniki objektov,
- lokalni investitorji (banke, zavarovalnice, zasebna podjetja).

Naloge podjetniškega združenja

- Vodenje poslovanja hotela ter organizacija oskrbe in storitev,
- priprava in podpisovanje pogodb s podjetji v storitvenih dejavnostih,
- izbira, oprema in najem objektov
- marketing in trženje ponudbe
- rezervacijski in ostali menedžment nočitev,
- menedžment kvalitete,
- odgovornost za profitno obratovanje.

Prednosti za lastnike objektov

- Zanesljiv dohodek od fiksne stanarine, iz katerega se lahko plačajo kreditne obresti,
- participacija v podjetniškem združenju vključuje tudi sodelovanje pri delitvi profita združenja,
- minimalizacija rizika,
- kompetentno in skupno reševanje težav,

- boljše izkoriščanje kapacitet in cenovne politike ter pozicioniranje na mednarodno tržišče,
- optimalno reševanje problemov v zvezi z nasledstvom podjetja,
- lastnikom zgradb ni treba skrbeti za pridobivanje gostov.

V Visoko prihaja ves svet

- Z velikim razvojem arheološkega turizma se odpirajo nove možnosti za razvoj lokalne skupnosti v mestu Visoko in tudi za razvoj celotne države Bosne in Hercegovine.
- Ponudba tradicionalnih jedi in pijač, začinjena s pristnostjo in prisrčnostjo domačinov.
- Rezultat je enkratno doživetje obiskovalcev v dolini piramid.
- Hitra odzivnost in pripravljenost krajanov na nove pristope.

Slika 22: Razpršeni hotel: hiša pred prenovo

Vir: Avtor

Slika 22 predstavlja hišo pred prenovo, kandidatko za razpršeni hotel.

Alternativnih nastanitev je v nasprotju s konvencionalno nastanitvijo vedno več. Šest od desetih popotnikov, še posebej popotniki z družinami, se zanima za blokovske lastniške nastanitve. Tri od desetih popotnikov zanimajo all-suite hoteli in 17 odstotkov jih je izrazilo željo po nekakšni obliki lastništva počitniškega objekta ali zakupa za naslednji dve leti. Skoraj polovico popotnikov, zanimajo običajne namestitve, in so pokazali interes za namestitve s posebnim arhitekturnim stilom in temo storitve. (Morritt, 2007).

Potovanje na obisk prijateljem in sorodnikom povzroči ponovna potovanja v prihodnosti na isto destinacijo in predstavlja pomembno komponento turistične industrije. (Pike, 2004).

Slika 23: Razpršeni hotel: hiša po prenovi

Vir: Avtor

Slika 23 predstavlja hišo po prenovi, kandidatko za razpršeni hotel.

6 RAZISKAVA

V tem poglavju bodo predstavljene raziskovalne metode, ki mi bodo pomagale odgovoriti na vprašanja, zastavljena med izdelavo diplomske naloge. V diplomski nalogi je uporabljena metoda dela deskripcija na lokaciji (s katero je opisana dolina piramid). Kot dodaten element raziskovanja bosta predstavljena intervju z dr. Osmanagićem, in intervju z enim od udeležencev mednarodne delovne akcije volonterjev v mestu Visoko, Jonathanom Lugom.

6.1 INTERVJU Z DR. SEMIRJEM OSMANAGIĆEM

Dr. Osmanagić, izjemno sem vam hvaležna, da mi boste, kljub zasedenosti, odgovorili na nekaj vprašanj, ki se nanašajo na temo moje diplomske naloge **Bosanske piramide kot del sistema turistične ponudbe Evrope**.

Doktor Osmanagić, predstavite se, prosim.

Sem dr. Semir Osmanagić, raziskovalec piramid in starodavnih civilizacij. Napisal sem 15 knjig na to tematiko, ki so objavljane na različnih kontinentih in prevedene v različne jezike. Ukvarjam se z raziskovanjem starodavnih tehnologij in starodavnih arheoloških lokacij. Moja doktorska disertacija predstavlja civilizacijo Majev, njihove piramide in hrame v Hondurasu, Salvadorju, Belizeju in Mehiki. Svoja raziskovanja sem nadaljeval tudi na piramidah od Kitajske do Bolivije, od Peruja do Kanarskih otokov, od Mauritiusa do Illinois, od Egipta do Sudana in seveda na evropskih piramidah. Vodim tudi Center za antropologijo na ameriški univerzi v Bosni in Hercegovini. Sem član ruske akademije naravoslovnih znanosti, v kateri je tudi nekaj deset nobelovcev.

Kako ste prišli na idejo o piramidah v Bosni in Hercegovini? Kdaj se je to zgodilo?

Okoli dvajset let sem po svetu raziskoval fenomen piramid. Potem sem v aprilu 2005 prvič prišel v mesto Visoko, trideset kilometrov severovzhodno od prestolnice Bosne in Hercegovine, Sarajeva. Nisem prišel zaradi piramid, ampak sem hotel obiskati lokalni muzej. V Visokem sem videl vzpetino s štirimi trikotnimi stranicami, z jasno izraženimi koti in z identičnim nagibom od vznožja do vrha. Vzel sem kompas, in ta mi je pokazal, da so te stranice pravilno orientirane po straneh neba: vzhod – zahod, sever – jug in čeprav je bila

vzpetina prekrita s prstjo in vegetacijo, mi je takoj postalo jasno, da gre za umetno zgradbo, ki je bila zelo dolgo časa, tisoče in tisoče let, prekrita s prstjo in vegetacijo.

To je bilo spomladi leta 2005. Potem sem pričel določena preliminarne izkopavanja, geološka vrtanja, analizirati, in napisal sem prvo knjigo o odkritju bosenskih piramid ter jo v oktobru 2005 objavil.

Prosim, opišite svoje odkritje.

Torej, prišel sem v Visoko in obiskal muzej. Tam so mi govorili o srednjem veku, o mali trdnjavi, ki je bila na vrhu današnje bosenske piramide Sonca. Prosil sem, ali lahko gremo tja. Medtem, ko se je skupina osmih ljudi pogovarjala o srednjem veku, sem jaz gledal, ali v dolini, razen te prve piramide, na kateri sem stal, mogoče obstaja še kakšna piramidalna vzpetina. Točno nasproti doline sem videl še eno vzpetino, danes znano kot bosenska piramida Lune. Čeprav je skoraj popolnoma prekrita z gozdom, sem lahko videl tri trikotne ploskve, plato na vrhu in od daleč mi je kompas pokazal, da so tudi te ploskve orientirane proti stranem neba: proti zahodu, proti severu in proti jugu. Takoj mi je bilo jasno, da imamo dve piramidi in opazil sem, da sta velikanski, veliko večji od do takrat največje znane piramide sveta – Keopsove piramide v Egiptu.

Povejte mi, kako se na vaše odkritje odzivata lokalna skupnost in državna oblast.

Odnos lokalne skupnosti je enostavno odvisen od tega, kdo vodi občino. Munib Alibegović, ki je zelo podpiral ta projekt, finančno in organizacijsko je bil župan dva mandata. Po njegovem odhodu je prišla nova županja, ki, kot kaže, ne razume globalnega turističnega, ekonomskega in znanstvenega, pomena tega projekta. Prekinila je vse tokove sodelovanja. V tem trenutku mi koeksistiramo, kar je velika škoda, saj veliko število ljudi v tem mestu ustvarja dodatne prihodke, zahvaljujoč turizmu (taksisti, hotelirji, lastniki restavracij, lastniki gostinskih objektov, »burekdžinic«, trgovin) itd. Ker, je več kot 50 odstotkov ljudi v Visokem in v celotni Bosni in Hercegovini brezposelnih, je res čudno, da občinska vlada ne razume, kako je projekt pomemben za Visoko in celotno regijo.

V preteklem obdobju, torej, od leta 2005 do leta 2014, v devetih letih, je bila javnost v Bosni in Hercegovini polarizirana. Tisti, ki pridejo v Visoko, in obišejo arheološke lokacije, nam dajejo veliko moralno podporo itd., ker jim je jasno, da gre za velikansko odkritje. Nasprotnike so v šolah učili, da so piramide gradili le v Egiptu in Mehiki kot grobnice. Celo velik del profesorjev na univerzah govori:» Mi nismo imeli niti faraonov, torej ne moremo imeti piramid.« Ne morejo dojeti, da največjih piramid v Egiptu niso gradili faraoni, ker za kaj takega niso imeli tehnologije, temveč so bile zgrajene veliko prej. Odkritje je naletelo na ovire na lokalni, državni, regionalni in globalni ravni, saj bi bilo zaradi njega treba pravzaprav spremeniti vse zgodovinske knjige.

1. Te piramide so prvo odkritje v Evropi.
2. Te piramide so največje in najstarejše na svetu.
3. Te piramide so zgrajene iz najboljšega betona.
4. Te piramide so najnatančneje orientirane proti severu.
5. Te piramide imajo največjo mrežo podzemnih predorov.
6. Te piramide so bile zgrajene z zelo napredno keramično tehnologijo.

Vse naštetu dokazuje, da odkritje popolnoma spreminja našo sliko starodavne preteklosti.

Kulturna elita Bosne in Hercegovine, Evrope in tudi sveta, tega ni mogla sprejeti, saj vse njene doktorske disertacije in profesorski nazivi padajo v vodo.

Prosim, opišite svoje raziskave, ki dokazujejo obstoj doline piramid.

V preteklih devetih letih smo porabili 350 tisoč delovnih ur za arheološka izkopavanja in laboratorijske analize, testiranje vzorcev, radiokarbonska datiranja. Zaključili smo ,da res imamo najstarejši piramidalni kompleks, star okoli 30 tisoč let, kar pomeni, da to popolnoma spreminja naš pogled na pretekle civilizacije na Zemlji. V arheološkem smislu projekt temelji na čiščenju nanosa prsti in vegetacije iz podzemnih predorov in piramid. Na piramidah najdemo beton, ki smo ga analizirali v več laboratorijih in vse preiskave so potrdile, da je narejen umetno. Nekateri ga imenujejo geopolimer, nekateri pa sintetični beton. V raziskavah sodelujejo strokovnjaki različnih znanstvenih disciplin: paleontologije, biologije, geologije, geofizike, satelitsko, termalno, georadarsko snemanje in tudi fiziki, elektroinženirji, inženirji

zvoka, ter dokazujejo obstoj zelo zanimivih energetskih fenomenov: elektromagnetnih, infra rdečih in negativne ionizacije. To je interdisciplinarni znanstveni projekt.

Povejte, ali pri raziskavah sodelujejo mednarodno priznani strokovnjaki.

Ta projekt, privlači veliko raziskovalcev. Več vzorcev smo analizirali v celem nizu laboratorijev po svetu. Radio karbonska datiranja smo opravili v mestu Glivice na Poljskem, v mestu Kiel v Nemčiji, v Kijevu v Ukrajini, v Uppsali na Švedskem, v Miamiju na Floridi. Naše vzorce betona so analizirali znanstveni inštituti za materiale v Franciji, na Češkem, v Italiji in tudi po celotni Bosni in Hercegovini. V ta projekt se vključilo veliko neodvisnih raziskovalcev različnih strok. Mrav angažira amaterje, ljudi, ki imajo radi zgodovino, in dvomijo o tem, kar nas učijo v šolskem sistemu. Želijo, potrditi obstoj tega kompleksa piramid v mestu Visoko.

Zaradi tega je ta proces eden najbolj odprtih na svetu. Torej nimamo omejitev, ni skrivnosti o informacijah, ni selekcije informacij in v svetovno znanost prinašamo veliko sprememb.

Mogoče Mrav predstavlja arheološki turizem.

Že v začetku smo ugotovili, da projekt ni zgolj znanstveni, ampak ima več aspektov: znanstvenega, energetskega, spiritualnega, zdravilnega in turističnega. Turistični vidik je zelo pomemben, saj se s prodajo vstopnic, knjig, financiramo sami. Bosna in Hercegovina je v zelo težki ekonomski situaciji, in ne more financirati kulturnih projektov. Žalostno je, da je tudi glavni muzej v Bosni in Hercegovini zaprt zaradi pomanjkanja denarja. Vse, kar počnemo na promocijskih aktivnostih po svetu, vsa moja predavanja ali intervjuji, reklamiranje, prihodi turistov in seveda naši volonterji v mednarodni delovni akciji, vsi delamo za promocijo bosenskih piramid, drugačnega pogleda na svet in tudi za promocijo Bosne in Hercegovine.

Že skoraj dvajset let se o Bosni in Hercegovini govori kot o državi, iz katere prihajajo samo negativne novice o vojni, nasilju, korupciji, zapletenem političnem sistemu, nazadovanju, itd. S tem projektom želimo spremeniti pogled na Bosno in Hercegovino, in jo želimo pokazati kot državo, ki ima kulturno dediščino, piramide, arheologe, raziskovalce, volonterje, turizem.

Kako vidite turistično ponudbo in kakšen razvoj načrtujete v prihodnjem desetletju?

Bosna in Hercegovina na splošno gledano ustvarja zelo nizke prihodke od turizma. Sosednja Hrvaška od turizma ustvari več kot deset milijard evrov letno. Bosna, ki ima skoraj enako število prebivalcev in površino ter naravne lepote, ustvari 20 krat manj, torej le pol milijarde evrov. Tudi Bosna in Hercegovina bi lahko ustvarila toliko, ampak njen politični menedžment nima vizije razvoja. Ni turistične infrastrukture, ni dojemanja pomembnosti turizma. Če županja mesta Visoko na seji mestnega sveta pove, da ne razume, kako so piramide lahko pomembne za turizem, to enostavno pomeni, da prebivalci za preostalim svetom zaostajajo že za petdeset let. Vi veste, da Hrvaška že petdeset let živi od turizma. Na Hrvaškem vsi ljudje razumejo, kakšno vlogo ima turizem pri razvoju ekonomije. Na primer v Egiptu, živi 80 milijonov Arabcev, ki ne govorijo angleščine, vendar znajo eno samo besedo, in to je »Welcome«. Tujca prijazno pozdravijo, saj se zavedajo, da se zahvaljujoč turizmu oddaljujejo od revščine. Podobna situacija je v državah, kot so Turčija, Malezija, Šrilanka, in celo v Vietnamu, in Albaniji. Vse našete države se odpirajo svetu, ker razumejo, da se v ekonomiji ne morejo primerjati z nekaterimi razvitimi državami, vendar lahko s turizmom ustvarijo ogromne prihodke.

Ali ste zadovoljni s sedanjo infrastrukturo v okolici doline piramid?

Turistična infrastruktura v dolini piramid je popolnoma nerazvita. Primanjkuje osnovnih stvari, kot so javna stranišča in turistične oznake. Zato bi morala poskrbeti lokalna ali regionalna skupnost, kanton. Da sploh ne govorim o ustreznih hotelih, o ljudeh, ki govorijo tuje jezike, o ustrezni ponudbi in drugačnem odnosu do tujcev. V Visokem je še vedno manjše število ljudi, ki so proti prihodu strokovnjakov, ki ne verjamejo v obstoj piramid, itd. To je nedopustno. Pokazati pa bi bilo treba tudi lepšo stran, ker je splošno znano, da so Bosenci gostoljuben narod. Morali bi, torej, napeti vse moči in podpreti razvoj projekta in turistične infrastrukture. Lokalna skupnost in država, na katerih ozemlju je taka znamenitost, kot so piramide, morata storiti vse, da se zaradi privabljanja čim večjega števila turistov, izboljša infrastruktura. Leta 2006, ko smo začeli raziskovanje, smo imeli celo 90 zaposlenih. Dnevno nas je obiskalo med pet in 15 tisoč obiskovalcev. V tem letu je v Visoko prišlo več kot 200 tisoč obiskovalcev. Takega navdušenja v Bosni in Hercegovini ni bilo vse od zimske olimpijade leta 1984. Če bi vlada prepoznala pomembnost piramid bi se v petih letih lahko

število turistov povečalo z 250 tisoč na milijon. Za milijon ljudi bi bilo treba pripraviti ustrezno infrastrukturo in odpirati hotelske, gostinske, transportne in vse druge kapacitete. Kulturna elita (del vlade, minister za kulturo in drugi) je naredila vse, da bi popolnoma ustavila ta projekt: ovirala je izdajanje dovoljenj, krčila sredstva, projekt bojkotirala v medijih itd. Torej, gre za nenavaden pristop, kot da bi nekateri politiki in kulturniki rezali vejo, na kateri sedijo.

Prosim, opišite možnosti dostopa do doline piramid.

Stvari se počasi izboljšujejo. K sreči se gradi avtocesta, ki čez Visoko povezuje Sarajevo in Zenico. To se dogaja s 30 letno zamudo, a se vendarle dogaja. Na žalost so druge oblike prevoza, kot je železniški, popolnoma pretrgane. Letalski promet je skromen. Potreben bo popolnoma drugačen pristop. Vlada Bosne in Hercegovine bi morala doumeti, da se nam ponuja priložnost ravno na področjih, kot so:

1. organska hrana,
2. čista voda – smo na drugem mestu v Evropi, glede na rezerve pitne vode,
3. gradnja avtocest, torej, gradbeni sektor,
4. hidro in termo elektrarne ter druge predvsem »zelene« elektrarne,
5. turizem.

Trenutno izvažamo za 200 milijonov evrov, naš cilj bi moral biti dve do tri milijarde evrov. Bosna in Hercegovina premore dve svetovno znani turistični destinaciji. Ena je Medžugorje, religijski turizem, ki privabi verjetno milijon ljudi, čeprav je uradni podatek 40 tisoč turistov. Tukaj gre že za drugi problem, za sivo ekonomijo. Poleg Medžugorja imamo še Visoko. Hkrati bi lahko razvijali religijski in arheološki turizem. Lahko bi privabili dva milijona ljudi, ki bodo obiskali Medžugorje in Visoko in tudi vsa mesta vmes, Mostar in Počitelj, Sarajevo in Banja luko, reko Uno in Tuzlo. Takrat bomo lahko tukaj zadržali goste. Ko smo začeli projekt, od leta 2006 do leta 2009, je bil v Visokem zgolj tranzitni turizem. Madžari so se v Visokem na poti v Dalmacijo ustavili za štiri ure v Visokem. Bosenci iz Sanskega mosta ali iz Mostarja so prišli za dve uri v Visoko in šli dalje. Izseljenci so prišli za pol dneva in šli naprej. Nemci, so se ustavili za kratek čas in šli dalje.

To se ne dogaja več. Sedaj turisti v Visokem ostanejo sedem ali deset dni. Včasih se odločijo za privatno namestitev ali pa za penzijsko namestitev v treh, štirih majhnih hotelih in ostanejo v Visokem, da si ogledajo znamenitosti. K sreči jih imamo več: bosensko piramido Sonca, bosensko piramido Lune, tumulus v Vratnici, predori v Ravnah. Nekatera mesta, kot so predori v Ravnah, ljudje obiščejo nekajkrat ali celo vsak dan, ne samo zato, ker gre za novo odkritje svetovnih razsežnosti, ampak zaradi njihovega energetskega (imamo izmerjene energetske fenomene: najboljši elektromagnetizem za človeka 28 kHz, najboljšo ultrazvočno frekvenco, tudi 28 kHz, ki je znana kot frekvenca, primerna za lebdenje, najboljši infrazvok, Shumanovo resonanco 7,83 Hz, najboljše energijsko polje za človeka in negativno ionizacijo, ki vodi v zdravilni aspekt), spiritualnega (ne v religijskem pomenu, temveč v spiritualnem pomenu zaradi izboljšanja spiritualnih čutil) in zdravilnega (ljudje prihajajo na zdravljenje, saj so izpostavljeni najboljšim energijam, organizem začne sam delovati, sproži se proces regeneracije, samozdravljenja; torej, tukaj imamo čudež, in turisti lahko uživajo v njem) pomena.

Dr. Osmanagić najlepša hvala za pogovor. Upam, da bo ministrstvo za turizem v Bosni in Hercegovini dojelo, kakšen dragulj so piramide in želim, da bi vam projekt uspel .

Hvala lepa, premikamo se, čeprav počasi. Življenje v Bosni je zelo težka, a če bi odnehali po prvem ali drugem poskusu, bi pomenilo, da tega odkritja nismo vredni. Tudi po stotih poskusih nas niso ustavili in nadaljujemo, dokazujemo, da smo izjemno zagnani in da delamo za dobrobit Bosne in Hercegovine in sveta. Če imate plemenit cilj in veste, da je znanstvena resnica na vaši strani, boste uspeli (Avtor. 2014).

6.2 METODA ZBIRANJA PODATKOV

Spraševanje ali anketiranje je zelo uporabna in tudi najbolj razširjena metoda raziskovanja. Temelji na vnaprej pripravljenih vprašanjih. V procesu sodelujeta dva subjekta: anketar in anketiranec (Prodnik, David, 2009).

V diplomski nalogi je predstavljena še ena raziskovalna metoda – anketiranje lokalnih prebivalcev, ter domačih in tujih turistov na lokaciji Z anketnim vprašalnikom smo želeli preveriti, ali se odgovori lokalnih prebivalcev in domačih turistov razlikujejo od odgovorov tujih turistov. Anketiranih je bilo sto petdeset lokalnih prebivalcev in domačih turistov ter sto petdeset tujih turistov. Anketa je bila anonimna. Anketni vprašalnik je bil sestavljen iz petnajstih popolnoma enakih vsebinskih vprašanj za lokalne prebivalce, domače turiste in tuje turiste. V nadaljevanju bodo lokalni prebivalci in domači turisti nastopali kot domači turisti (Avtor, 2014).

6.3 REZULTATI IN UGOTOVITVE RAZISKAVE

Najprej smo anketirancem pokazali sliko vzpetine Visočica, piramide Sonca. Lokalne prebivalce in domače turiste smo vprašali »**Kaj vidite na sliki?**«

Graf 1: Odgovori domačih turistov na prvo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Zelo velik odstotek anketiranih lokalnih prebivalcev in domačih turistov je odgovoril, da slika predstavlja piramido Sonca. Kar 82,7 odstotka vprašanih na sliki »prepoznalo« piramido Sonca, 13,3 odstotka anketirancev na sliki videlo nekaj drugega in le štiri odstotki vprašanih so izjavili, da »ne vejo« kaj slika predstavlja. Da bi ugotovili ali se odgovori domačih turistov razlikujejo od odgovorov tujih turistov je bilo enako vprašanje postavljeno tudi tujim turistom.

Graf 2: Odgovori tujih turistov na prvo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Tuji turisti so v 94 odstotkih potrdili, da na sliki vidijo piramido Sonca, 4 odstotki vprašanih so videli na sliki nekaj drugega in le 2 odstotka anketirancev sta odgovorila, da »ne vesta« kaj slika predstavlja. Rezultati odgovorov na prvo vprašanje kažejo, da so tuji turisti bolj prepričani o tem kaj slika predstavlja. V primerjavi z domačimi turisti je kar 11 odstotkov več tujih turistov odgovorilo pritrdilno. Naslednje vprašanje je bilo **»Ali ste kdaj prej videli kaj podobnega?«**

Graf 3: Odgovori domačih turistov na drugo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Rezultati odgovorov domačih turistov kažejo, da je 45,3 odstotka vprašanih odgovorilo pritrdilno, negativno pa 51,3 odstotka in neopredeljenih je le 3,3 odstotka vprašanih. Na enako vprašanje so odgovarjali tudi tuji turisti. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu št. 4.

Graf 4: Odgovori tujih turistov na drugo vprašanje v anketi

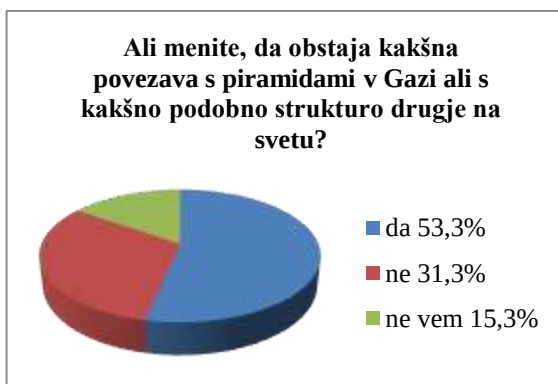
Vir: Avtor

Tuji turisti so na drugo vprašanje pritrdilno odgovorili v 46 odstotkih. Negativno je odgovorilo 50 odstotkov in le 4 odstotki vprašanih so neopredeljeni.

Med odgovori domačih in tujih turistov na drugo vprašanje ni bistvenih razlik.

Tretje vprašanje »**Ali menite, da obstaja kakšna povezava s piramidami v Gazi ali s kakšno podobno strukturo drugje na svetu?**« je bilo namenjeno domačim in tujim turistom.

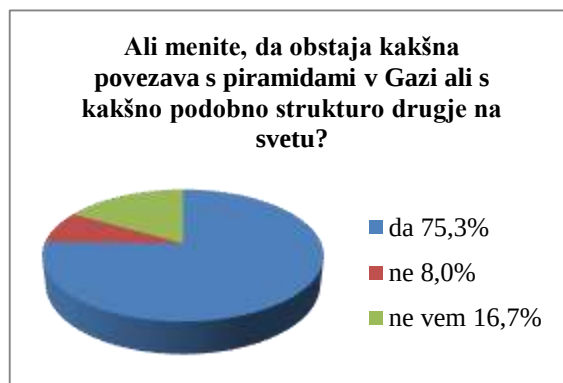
Graf 5: Odgovori domačih turistov na tretje vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na tretje vprašanje je 53,3 odstotka domačih turistov odgovorilo pritrdilno, negativno pa 31,3 odstotka. Neopredeljenih je bilo 15,3 odstotka vprašanih.

Graf 6: Odgovori tujih turistov na tretje vprašanje v anketi

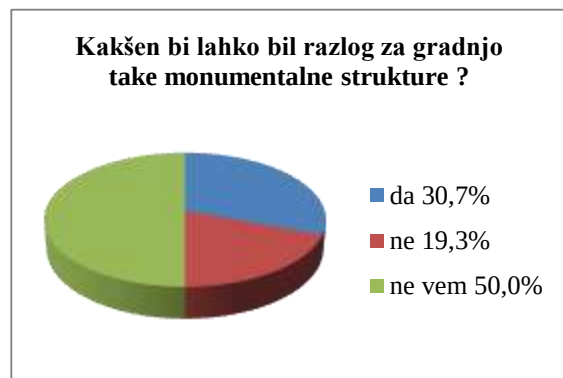
Vir: Avtor

Na tretje vprašanje je 75,3 odstotka tujih turistov odgovorilo pritrdilno, negativno pa 8 odstotkov. Neopredeljenih je bilo 16,3 odstotka vprašanih.

V primerjavi z domačimi turisti je kar 22 odstotkov več tujih turistov odgovorilo pritrdilno.

Turiste smo vprašali tudi : » **Kakšen bi lahko bil razlog za gradnjo take monumentalne strukture?**«. Graf 7 predstavlja odgovore domačih turistov.

Graf 7: Odgovori domačih turistov na četrto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje je potrdilno odgovorilo 30,7 odstotka vprašanih. Negativnih odgovorov je bilo 19,3 odstotka in kar 50 odstotkov anketirancev je bilo neopredeljenih.

Graf 8 predstavlja odgovore tujih turistov.

Graf 8: Odgovori tujih turistov na četrto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Polovica vprašanih je odgovorila na vprašanje pritrdilno, negativno pa 16,7 odstotka. Neopredeljenih je bilo 33,3 odstotka vprašanih. V primerjavi z domačimi turisti je skoraj 20 odstotkov več tujih turistov odgovorilo pritrdilno.

Na naslednje vprašanje »**Kdo bi piramido lahko zgradil in kdaj naj bi bila zgrajena?**« so odgovori domačih turistov predstavljeni na grafu 9.

Graf 9: Odgovori domačih turistov na peto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Da odgovor na peto vprašanje poznajo, je potrdilo 40 odstotkov domačih turistov, da ga ne poznajo, pa 10 odstotkov. Kar polovica vprašanih je neopredeljenih.

Na enako vprašanje so odgovarjali tudi tuji turisti in njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 10.

Graf 10: Odgovori tujih turistov na peto vprašanje v anketi

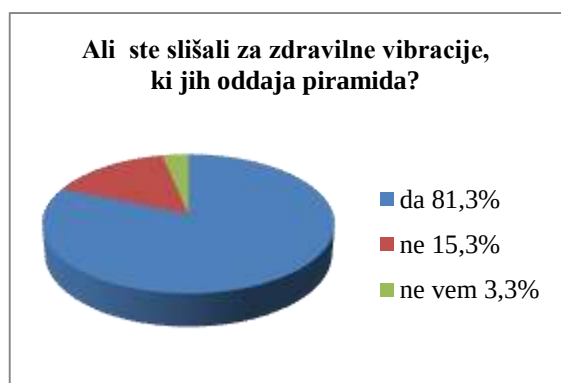
Vir: Avtor

Na to vprašanje je 54 odstotkov vprašanih odgovorilo pritrdilno, negativno pa 10 odstotkov. Neopredeljenih je bilo 36 odstotkov anketirancev.

Z grafov je razvidno, da v primerjavi z odgovori domačih turistov, kar 14 odstotkov več tujih turistov pozna odgovor na peto vprašanje.

Na naslednje vprašanje »**Ali ste slišali za zdravilne vibracije, ki jih oddaja piramida?**« so odgovori domačih turistov predstavljeni na grafu 11.

Graf 11: Odgovori domačih turistov na šesto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Domači turisti so v 81,3 odstotka pritrdilno odgovorili na šesto vprašanje, negativno pa v 15,3 odstotka. Le 3,3 odstotka vprašanih odgovora ni poznalo.

Tudi tuji turisti so odgovarjali na enako vprašanje in njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 12

Graf 12: Odgovori tujih turistov na šesto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na šesto vprašanje je 88,7 odstotka tujih turistov odgovorilo pritrdilno, negativno pa 8,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je le 2,7 odstotka vprašanih. V primerjavi z domačimi turisti je 7,4 odstotka več tujih turistov odgovorilo pritrdilno.

Naslednje vprašanje je bilo »**Ali je piramida dovolj skrivnostna, da bi lahko pritegnila turiste?**«. Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 13.

Graf 13: Odgovori domačih turistov na sedmo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Domači turisti so v 85,3 odstotka pritrdilno odgovorili vprašanih na sedmo vprašanje. Negativno pa 6,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 8 odstotkov. Na enako vprašanje so odgovarjali tuji turisti. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 14

Graf 14: Odgovori tujih turistov na sedmo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na sedmo vprašanje je 88,7 odstotka tujih turistov odgovorilo pritrdilno, negativno pa 4,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je 2,7 odstotka anketirancev. Odgovori domačih in tujih turistov na sedmo vprašanje so razporejeni enakomerno. V nadaljevanju je sledilo vprašanje **»Ali bi lahko piramida v Visokem postala bolj pomembna od piramid v Gizi, glede na to, da je višja in starejša od nje«**. Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 15.

Graf 15: Odgovori domačih turistov na osmo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Domači turisti so z 72,7 odstotka pritrdilno odgovorili na osmo vprašanje. Negativno je odgovorilo 13,3 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 14 odstotkov anketirancev.

Na enako vprašanje so odgovarjali tudi tuji turisti. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu številka 16

Graf 16: Odgovori tujih turistov na osmo vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Tuji turisti so 66 odstotno pritrdilno odgovorili na osmo vprašanje. Negativno je odgovorilo 9,3 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je 24,7 odstotka anketirancev. V primerjavi s tujimi turisti je 12,7 odstotka več domačih turistov odgovorilo pritrdilno na osmo vprašanje v anketi.

Sledilo je enako vprašanje domačim in tujim turistom »**Ali bi piramido lahko šteli med sedem svetovnih čudes, če bi bila popolnoma vidna?**« Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 17.

Graf 17: Odgovori domačih turistov na deveto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje je pritrdilno odgovorilo 85,3 odstotka domačih turistov. Negativno je odgovorilo 6,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 8 odstotkov anketirancev.

Tuji turisti so odgovarjali na enako vprašanje. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 18.

Graf 18: Odgovori tujih turistov na deveto vprašanje v anketi

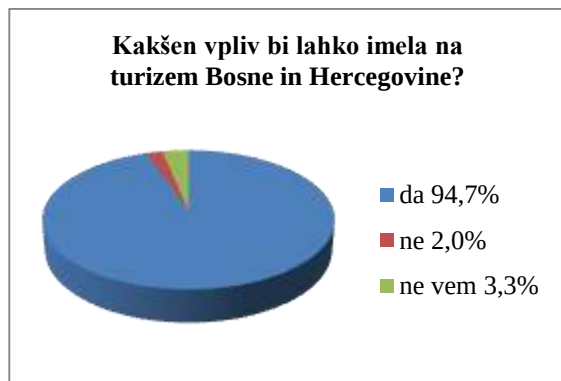

Vir: Avtor

Tuji turisti so v 79,3 odstotka pritrdilno odgovorili na deveto vprašanje. Negativno je odgovorilo 6,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 14 odstotkov anketirancev .

V primerjavi s tujimi turisti je šest odstotkov več domačih turistov odgovorilo pritrdilno na deveto vprašanje v anketi. V nadaljevanju je sledilo vprašanje »**Kakšen vpliv bi lahko piramida imela na turizem Bosne in Hercegovine?**« Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 19.

Graf 19: Odgovori domačih turistov na deseto vprašanje v anketi

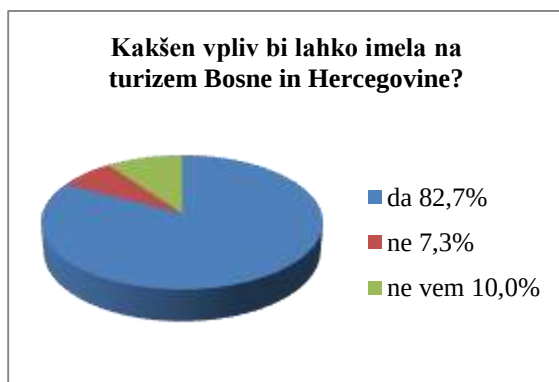

Vir: Avtor

Na deseto vprašanje v anketi so domači turisti pritrdilno odgovorili z 94,7 odstotka. Negativno sta odgovorila le dva odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 3,3 odstotka anketirancev.

Na enako vprašanje so odgovarjali tudi tuji turisti. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 20.

Graf 20: Odgovori tujih turistov na deseto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje so tuji turisti odgovorili pritrdilno z 82,7 odstotka. Negativno je odgovorilo 7,3 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 10 odstotkov anketirancev. V primerjavi s tujimi turisti je 12 odstotkov več domačih turistov odgovorilo pritrdilno na deseto vprašanje v anketi.

Naslednje vprašanje je bilo »**Ali bi lahko več turistov izboljšalo stanje v turističnem sektorju?**« Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 21.

Graf 21: Odgovori domačih turistov na enajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Kar 94,7 odstotka domačih turistov je pritrdilno odgovorilo na enajsto vprašanje v anketi. Le 2 odstotka vprašanih sta odgovorila negativno. Neopredeljenih je bilo 3,3 odstotka anketirancev. Na enako vprašanje so odgovarjali tudi tuji turisti. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 22.

Graf 22: Odgovori tujih turistov na enajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje so tuji turisti odgovorili pritrdilno z 82,7 odstotka. Negativno je odgovorilo šest odstotkov vprašanih. Neopredeljenih je bilo 11,3 odstotka anketirancev. V primerjavi s tujimi turisti je 12 odstotkov več domačih turistov odgovorilo pritrdilno na enajsto vprašanje v anketi.

Sledilo je vprašanje: » **Kakšne prednosti bi lahko imela ta nova oblika mističnega in zdravilnega turizma za lokalne prebivalce?**« Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 23.

Graf 23: Odgovori domačih turistov na dvanajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na zastavljeno vprašanje je 77,3 odstotka domačih turistov odgovorilo pritrdilno. Negativno je odgovorilo šest odstotkov vprašanih. Neopredeljenih je bilo 16,7 odstotka anketirancev. Tuji turisti so odgovarjali na enako vprašanje. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 24.

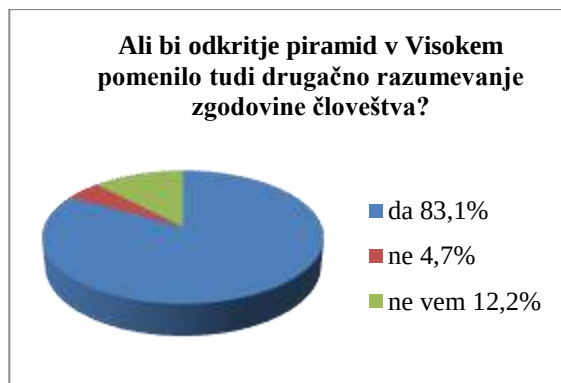
Graf 24: Odgovori tujih turistov na dvanajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje so tuji turisti odgovorili pritrdilno z 78,7 odstotka. Negativno je odgovorilo 4,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 16,7 odstotka vprašanih. Odgovori domačih in tujih turistov na dvanajsto vprašanje so razporejeni kar enakomerno. V nadaljevanju je sledilo vprašanje » **Ali bi odkritje piramid v Visokem pomenilo tudi drugačno razumevanje zgodovine človeštva?**« Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 25.

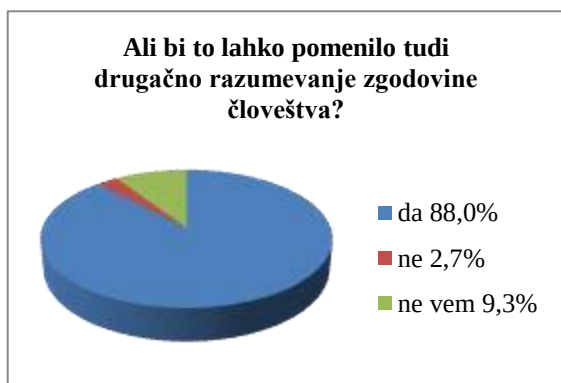
Graf 25: Odgovori domačih turistov na trinajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje so domači turisti pritrdilno odgovorili z 83,1 odstotka. Negativno je odgovorilo 4,7 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 12,2 odstotka anketirancev. Na enako vprašanje so odgovarjali tuji turisti. Odgovori tujih turistov so predstavljeni na grafu 26.

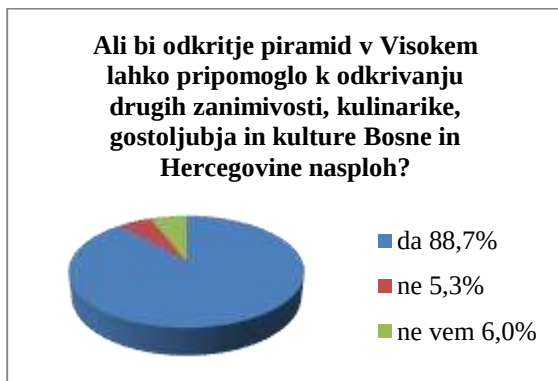
Graf 26: Odgovori tujih turistov na trinajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Tuji turisti so na trinajsto vprašanje odgovorili potrdilno z 88 odstotki. Negativno je odgovorilo 2,7 odstotka. Neopredeljenih je bilo 9.3 odstotka vprašanih.. V primerjavi z domačimi turisti je 4.9 odstotka več tujih turistov odgovorilo pritrdilno na trinajsto vprašanje v anketi. Naslednje vprašanje je bilo »**Ali bi odkritje piramid v Visokem lahko pripomoglo k odkrivanju drugih zanimivosti, kulinarike, gostoljubja in kulture Bosne in Hercegovine nasploh?**« Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu številka 27.

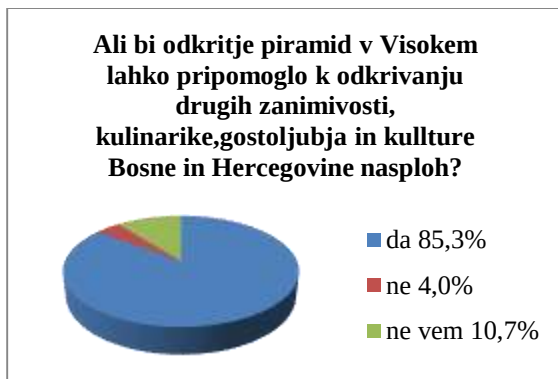
Graf 27: Odgovori domačih turistov na štirinajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Na to vprašanje so domači turisti pritrdilno odgovorili z 88,1 odstotka. Negativno je odgovorilo 5,3 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo šest odstotkov vprašanih. Na enako vprašanje so odgovarjali tuji turisti. Odgovori tujih turistov so predstavljeni na grafu 28.

Graf 28: Odgovori tujih turistov na štirinajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Tuji turisti so na štirinajsto vprašanje odgovorili potrdilno z 85,3 odstotka. Negativno so odgovorili 4 odstotki vprašanih.. Neopredeljenih je bilo 10.7 odstotka vprašanih..

V primerjavi s tujimi turisti je 3,4 odstotka več domačih turistov odgovorilo pritrdilno na štirinajsto vprašanje v anketi.

V nadaljevanju je sledilo vprašanje **«Ali bi vse že omenjeno lahko pomagalo izboljšati življenje v Bosni in Hercegovini?»**. Odgovori domačih turistov so predstavljeni na grafu 29.

Graf 29: Odgovori domačih turistov na petnajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Domači turisti so pritrdilno odgovorili z 87,3 odstotka. Negativno je odgovorilo 5,3 odstotka vprašanih. Neopredeljenih je bilo 7,3 odstotka vprašanih.

Tudi tuji turisti so odgovarjali na petnajsto vprašanje. Njihovi odgovori so predstavljeni na grafu 30.

Graf 30: Odgovori tujih turistov na petnajsto vprašanje v anketi

Vir: Avtor

Tuji turisti so na petnajsto vprašanje odgovorili potrdilno z 84 odstotka. Negativno je odgovorilo 2,7 odstotka vprašanih.. Neopredeljenih je bilo 13.3 odstotka vprašanih. V primerjavi s tujimi turisti je 3,3 odstotka več domačih turistov odgovorilo pritrdilno na petnajsto vprašanje v anketi.

6.4 POVZETEK ANKETE

Z anketnim vprašalnikom smo želeli preveriti, ali se odgovori lokalnih prebivalcev in domačih turistov razlikujejo od odgovorov tujih turistov. Anketni vprašalnik v celoti pokaže, da se odgovori lokalnih prebivalcev in domačih turistov ne razlikujejo bistveno od odgovorov tujih turistov. Odgovori pokažejo, da lokalno prebivalstvo ter domači turisti in tuji turisti trdno verjamejo v veliko odkritje o prvih piramidah v Bosni in Hercegovini in torej v Evropi. Verjamejo tudi, da bo to odkritje imelo velikanski vpliv na izboljšanje celotnega turističnega sektorja v Bosni in Hercegovini, ter da bo omogočilo izboljšanje socialnega položaja lokalnega prebivalstva (zaposljivost v gostinstvu, hotelirstvu, turističnih dejavnostih, trgovinskih objektih itd.) in pripomoglo tudi k izboljšanju življenja v celotni državi. Odgovori na vprašanja tudi potrdijo odkritje največje in najstarejše piramide, piramide Sonca, v Evropi in na svetu.

Slika 24: Izpolnjevanje anketnega vprašalnika

Vir: Avtor

Slika 24 kaže anketirance pri izpolnjevanju anketnega vprašalnika.

6.5 VPLIV RAZVOJA TURIZMA NA LOKALNO SKUPNOST IN DRŽAVO

Timothy-ja Moona z Nove Zelandije, ki je vodja arheološkega projekta in je tesen sodelavec dr. Osmanagića, sem prosila, naj na kratko razloži finančno plat projekta, in povedal je naslednje: »Bosna in Hercegovina ima skupaj z balkansko regijo bogato kulturno dediščino, ki se razteza vse od Otomanskega imperija, srednjeveške bosenske kraljevine, preko rimskih, ilirskih, neolitskih (Butmir) kultur, do pozabljenih kultur naprednih umetnosti in znanosti, ki so verjetno odgovorne za nastanek veličastne arhitekture piramid. Piramide v Luksorju egiptovskemu gospodarstvu prinesejo 6.8 milijarde ameriških dolarjev letno. Popolnoma jasno je, da bi Bosna lahko razvijala arheološki turizem. Država bi lahko v prihodnjem desetletju zaslužila stotine milijonov dolarjev. Tekoči prihodki, ki izhajajo iz dejavnosti mednarodne delovne akcije volonterjev v štirimesečnem obdobju (od junija do septembra), so naslednji:

- 450 volonterjev v štirimesečnem obdobju v času bivanja v Visokem za namestitev, prehrano, zabavo in nakupe porabi 441000,00 BKM.
- Volonterji v času bivanja v Sarajevu porabijo:

a) prevoz (taksi/avtobus)	23625,00 BKM
b) namestitev	18000,00 BKM
c) nakupovanje in zabava	9000,00 BKM
d) ostali stroški	4500,00 BKM
Skupni stroški v Sarajevu	55125,00 BKM

Skupni stroški volonterjev v štirih mesecih znašajo 496.125,00 BKM kar lahko zaokrožimo na **500.000,00 BKM**

Jasno je, da bosensko gospodarstvo že ima koristi od svetovnega zanimanja za bosenske piramide. Če k temu prištejemo številne skupine, ki prihajajo z Madžarskega, iz Slovenije, Nemčije, Anglije in Norveške v dolino piramid, z namenom meditiranja in duhovne sprostitve, lahko zagotovo prištejemo naslednjih 70.000 – 100.000,00 BKM. K temu lahko še prištejemo prihodke domačega letalskega prevoznika in turističnih vodnikov, ki se ocenjujejo na 120.000,00 BKM.

Možnosti zaposlitve

Fundacija Bosanska piramida Sonca zaposluje 15 oseb, ki pomagajo pri izkopavanjih, vzdrževanju infrastrukture, prodaji in administraciji.

Poraba

Fundacija uporablja storitve lokalnih in državnih podjetij: električno, gradbeni material, strojno mehanizacijo, gorivo, zavarovanje, delovna oblačila, trgovsko blago itn.

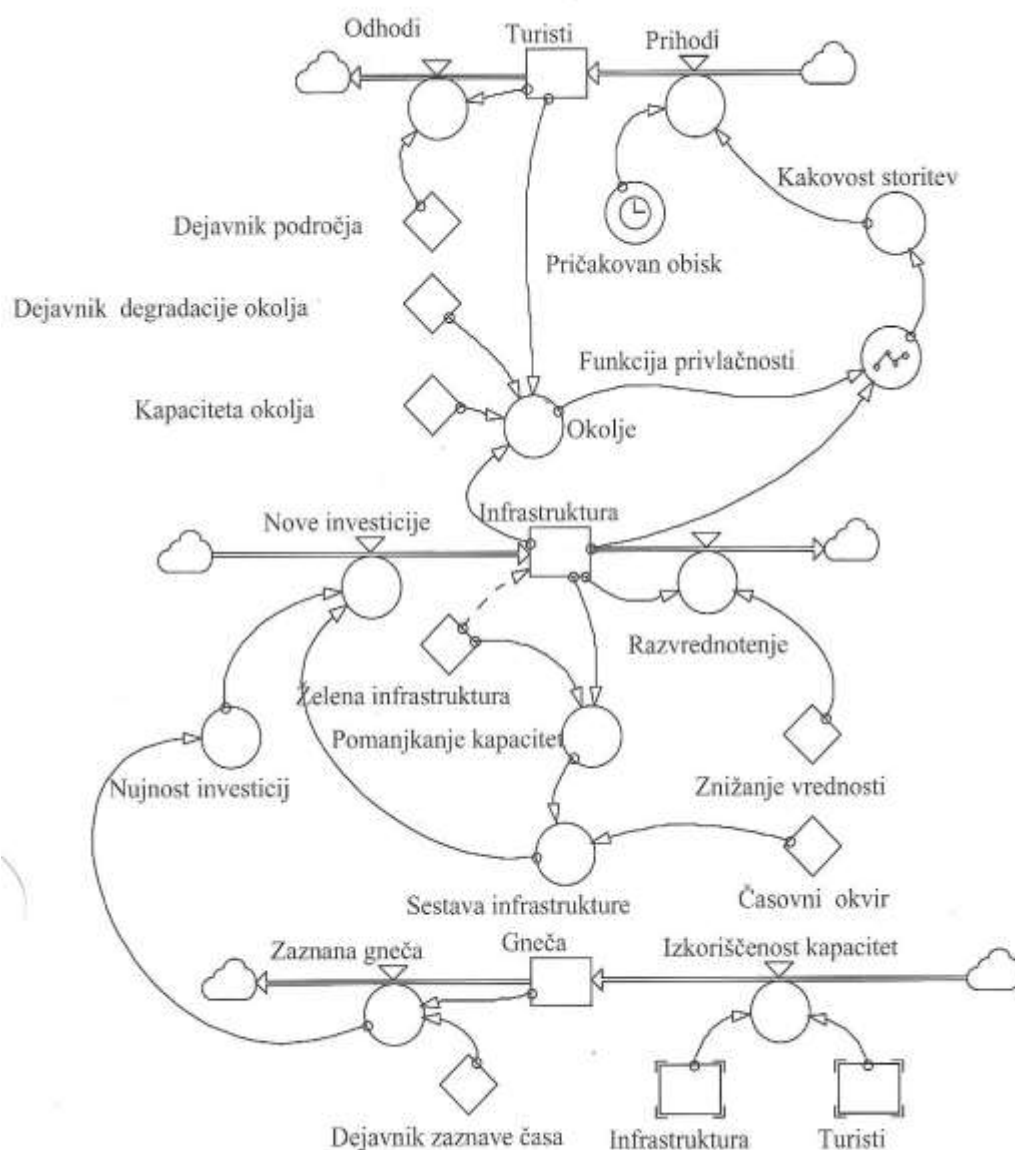
Ocenjujem, da skupna vrednost, ki jo arheološki projekt letno prinaša bosenskemu gospodarstvu, znaša med 750.000,00 in 1.000.000,00 BKM.

Prihodnost

Pomembno je poudariti, da fundacija deluje brez sodelovanja vlade Bosne in Hercegovine in je odvisna od turizma in prostovoljnih prispevkov donatorjev. Kljub temu prispeva lokalni skupnosti približno 1.000.000,00 BKM letno. Če bi bila vlada pripravljena investirati v razvoj, bi fundacija lahko prispevala lokalni skupnosti med osem in deset milijonov BKM v petletnem obdobju.«

Zaradi doseganja sonaravnega ekonomskega razvoja in razvoja kakovosti življenja, je zelo pomembno spoštovati zakonodajo o varstvu in zaščiti narave ter zmanjšati negativne vplive v času, ko prihaja do turistične gneče. V splošnem sta za zaščito in izboljšanje okolja potrebni skrbni urbano planiranje in urejanje krajine. Hkrati je treba ohranjati varovana naravna območja in opredeliti njihovo rabo za mirno, izobraževalno in doživljajsko pestro turistično ponudbo ter povečati kakovost naravnih vrednot in kulturne dediščine, ki postaja pomemben sestavni del turistične ponudbe (Jere Lazanski, 2009).

Slika 25: Simulacijski model turizma

Vir: Jere Lazanski 2009

Atraktivnost regije je odvisna od velikosti, ponudbe turističnega kraja in kakovosti okolja. Privlačnost storitve je zatorej odvisna od učinka regionalne privlačnosti. V našem primeru bi morali upoštevati ravnovesje med ekološko zaščiteno pokrajino, ki najbolj privlači turiste in turističnimi kapacitetami, ki morajo biti zagotovljene, z namenom prenočevanja turistov (Jere Lazanski, 2009).

ZAKLJUČEK

Jeseni 2005 je dr. Osmanagić v svoji knjigi objavil svoje veliko odkritje, odkritje piramid v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini. Piramide v Bosni? V začetku je novica izzvala posmeh in zaničljive komentarje. Takoj se je tudi usul plaz kritik in protestov proti znanstveniku in njegovim sodelavcem. Bosenski in svetovni intelektualci so pisali peticije in zahtevali, da se vsi postopki nemudoma ustavijo, in obtoževali dr. Osmanagića, da »smeši« državo po svetu.

V devetih letih vrtanj, izkopavanj in raziskovanj se je slika spremenila. V preteklih letih so dolino piramid obiskale množice turistov. V Visoko prihajajo ugledni znanstveniki: arheologi, geologi, geofiziki, fiziki, egiptologi in drugi. O piramidah v Bosni poročajo svetovni mediji in televizijske hiše, kot so CNN, BBC, History Channel in National Geographic.

Že v uvodu je omenjeno, da odkritje dr. Osmanagića o piramidah v Bosni in Hercegovini še danes vzbuja pozornost domače in svetovne tako strokovne kot laične javnosti. Med pisanjem diplomske naloge in z raziskovanjem na lokaciji smo ugotovili, da je to res.

Cilj diplomske naloge je bil opisati in prikazati, kako lahko turistična ponudba bosenskih piramid vpliva na razvoj kraja Visoko in celotnega turističnega sektorja Bosne in Hercegovine, ter tudi na izboljšanje socialnega položaja lokalnega prebivalstva (zaposljivost v gostinstvu, hotelirstvu, turističnih dejavnostih, trgovinskih objektih itd.). Cilj je izpolnjen in dopolnjen. Pisanje diplomske naloge je omogočilo srečati vodilne kadre arheološkega parka. Izvedeli smo, da arheološki park, tudi brez sodelovanja države, lokalni skupnosti prinese okrog 1.000.000,00 BKM letno. Tudi zato se počasi povečuje zaposljivost lokalnega prebivalstva.

Predstavljena je tudi mednarodna prostovoljna arheološka akcija Mrav, ki že devet let omogoča prostovoljcem z vsega sveta, da aktivno sodelujejo pri arheoloških raziskavah v dolini piramid.

Podrobno sta opisana razvoj alternativnega turizma in tudi mreža predorov Ravne, tako z arheološkega kot tudi z zdravstvenega aspekta, ki se v zadnjem času razvija v podzemno

zdravilišče. Ta oblika turizma v dolino piramid, privablja na stotine turistov z vsega sveta. V diplomski nalogi so predstavljeni najdeni artefakti in tudi energetska sevanja piramid. Piramide delujejo kot energetski generator, z izjemno pomembnim vplivom na okolico.

Namen diplomske naloge z naslovom *Bosanske piramide kot del turistične ponudbe Evrope* je bil, kot je že v uvodu omenjeno, prikazati in pojasniti pomen kulturne dediščine odkritja dr. Osmanagića. Odkritje spreminja potek zgodovine ne le mesta Visoko, temveč tudi celotne republike Bosne in Hercegovine in tudi Evrope. Odkritje doline piramid je pomembno za ustvarjanje nove paradigme, ki popolnoma potrjuje, da je v Visokem najstarejša in največja piramida na svetu.

Za podrobnejšo analizo lokacije je uporabljena analiza SWOT, kot analiza dobrih strani (prednosti), slabih strani (slabosti), priložnosti in nevarnosti za lokacijo.

V diplomski nalogi je uporabljena metoda dela deskripcija (opisana je dolina piramid). Dodali smo še eno metodo – osebna raziskava lokacije.

Za popestritev turistične ponudbe v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini predlagamo razpršeni hotel. Razpršeni hotel je koncept povezave malih turističnih ponudnikov (družinske hiše, zasebni in počitniški apartmaji) na določenem ozemju geografskem območju v širšo in celovito ponudbo turističnih storitev in bi izboljšal turistično ponudbo v mestu Visoko.

Hrbtenica diplomske naloge je raziskava, v kateri so predstavljeni intervju z dr. Osmanagićem in intervju, z enim od volonterjev, Jonathanom Lugom, ter anketiranje domačih in tujih turistov v mestu Visoko.

Naj povzamemo. Zgodba o bosenskih piramidah se je komaj začela. V prihodnjih desetletjih bomo o piramidah v Bosni in Hercegovini še veliko slišali. Prepričana sem, da bo bosenska dolina piramid za vedno spremenila celoten pogled na zgodovino in človeštvu dala nov zagon za prihodnost.

SEZNAM UPORABLJENIH VIROV

- Brezovec, A.(2000). *Marketing v turizmu: izhodišča za razmišljanje in upravljanje*. Portorož: Turistica. Visoka šola za turizem.
- Jere Lazanski, T.(2009). *Sistemski pristop in modeliranje kot metodi za oblikovanje strateških odločitev v turizmu:(znanstvena monografija)*. Portorož: Turistica. Visoka šola za turizem; Ljubljana: Javna agencija za knjigo RS.
- Kaplja, Š.(2006). *Pejmo drugače – priročnik za odgovorni turizem in prostovoljno delo*: Mengeš: Ico.
- Krippendorf, J.(1987). *The Holiday Makers: Understanding the impact of leisure and travel*. Binacre House, Jordan Hill, Oxford OX28DP.
- Mihalič, T.(2006). *Trajnostni turizem*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
- Morritt, R.(2007). *Segmentation Strategies for Hospitality Managers: Target Marketing for Competitive Advantage*. The Haworth Press, Inc. 10 Alice Street, Binghamton, NY 13904 – 1580.
- Osmanagić, S.(2006). *Bosanska piramida Sunca*: Sarajevo: Klesida.
- Osmanagić, S.(2011). *Vse piramide sveta: piramide s petih celin za vedno spreminjajo sliko o preteklosti... in hkrati o prihodnosti*. Ljubljana: Mednarodna Fundacija – Ustanova za promocijo bosenske piramide Sonca.
- Pike, S.(2004). *Destination Marketing Organisations: Advances in Tourism Research Series*. Elsevier Ltd, Kidlington Oxford OX5 1GB, VB.
- Prodnik, J., David, K.(2009). *Poslovanje v turizmu*. El. knjiga. Ljubljana: Zavod IRC.
- Totić, V.(2014). *Mistery of the Bosnian Pyramids*. Film: FirstTakeFilms.

- Totić, V.(2014). *2014 Summer Solstice Bosnian Pyramid of the Sun*. Film: FirstTakeFilms.
- Zimmer.(1984); cv: Mihalič.(2006). *Poslovanje v turizmu*. Ljubljana:Ekonomski fakulteta.
- Lastni in drugi viri.

Internetni viri:

- Razpršeni hotel <http://www.agrotur.si/sl/razprseni-hotel.html>, pridobljeno 24. novembra 2014.
- Mandala. si http://www.mandala.si/duhovno_potovanje.html, pridobljeno 25. novembra 2014.
- Klix.ba https://www.google.si/?gws_rd=ssl#q=klix.ba, pridobljeno 25 novembra 2014.
- O razpršenih hotelih <http://www.prc.si/socasniki/epicenter-januar-februar-2011/o-razprsenih-hotelih>, pridobljeno 8. decembra 2014.
- Mrav <http://piramidasunca.ba/bs/international-summer-camp-for-volunteers-bos.html>, pridobljeno 20. decembra 2014.
- Razpršeni hotel <http://fdzmb.org/web/?p=387>, pridobljeno 28. decembra 2014.
- Zgodovina mesta Visoko <http://visoko.gov.ba/ba/op%C4%87ina/ooop%C4%87ini.aspx>, pridobljeno 2. januarja 2015.

- Alternativni turizem <http://www.poslovniturizam.com/rjecnik/alternativni-turizam/38/>, pridobljeno 8. januarja 2015.

PRILOGE

Priloga 1: Intervju z dr. Osmanagićem

Priloga 2: Intervju z Jonathanom Lugom

Priloga 3: Kartografski posnetek mesta Visoko

Priloga 4: Zemljiška karta (Modro so označene hiše, kandidatke za razpršeni hotel)

Priloga 5: Anketni vprašalnik

PRILOGA 1: Intervju z dr. Osmanagićem

INTERVJU Z DR. SEMIRJEM OSMANAGIĆEM

Pozdravljeni, dr. Osmanagić,

Sem Renee Čaleta Meroni, absolventka Turistice; Fakultete za turistični študij. Pripravljam diplomsko nalogo z naslovom: Bosanske piramide kot del sistema turistične ponudbe Evrope. Sestavila sem nekaj vprašanj in prosim vas, ali si lahko vzamete nekaj minut časa in odgovorite na vprašanja.

Hvala za sodelovanje.

Renee Čaleta Meroni

- **Doktor Osmanagić, predstavite se, prosim.**

- **Kako ste prišli na idejo o piramidah v Bosni in Hercegovini? Kdaj se je to zgodilo?**

- **Prosim, opišite svoje odkritje.**

- **Povejte mi, kako se odzivata lokalna skupnost in državna oblast na vaše odkritje.**

- **Prosim, opišite svoje raziskave, ki dokazujejo obstoj doline piramid.**

- **Povejte ali pri raziskavah sodelujejo mednarodno priznani strokovnjaki.**

- **Mogoče Mrav predstavlja arheološki turizem.**

- **Kako vidite turistično ponudbo in kakšen razvoj načrtujete v prihodnjem desetletju?**

- **Ali ste zadovoljni s sedanjo infrastrukturo v okolici doline piramid?**

- **Prosim, opišite možnosti dostopa do doline piramid.**

- **Dr. Osmanagić najlepša hvala za pogovor. Upam, da bo ministrstvo za turizem v Bosni in Hercegovini dojelo, kakšen dragulj so piramide, in želim, da bi vam projekt uspel .**

PRILOGA 2: Intervju z Jonathanom Lugom

INTERVJU Z JONATHANOM LUGOM

Pozdravljeni gospod Lugo,

Sem Renee Čaleta Meroni, absolventka Turistice; Fakultete za turistični študij. Pripravljam diplomsko nalogo z naslovom: Bosanske piramide kot del sistema turistične ponudbe Evrope. Sestavila sem nekaj vprašanj in prosim vas, ali si lahko vzamete nekaj minut časa in odgovorite na vprašanja.

Hvala za sodelovanje.

Renee Čaleta Meroni

- **Gospod Lugo, predstavite se, prosim.**

- **Kdaj ste izvedeli za mednarodno delovno akcijo volonterjev v mestu Visoko v Bosni in Hercegovini?**

- **Kako dolgo ste ostali v mestu Visoko?**

- **Prosim, ali bi lahko opisali svoj dan v mestu Visoko?**

- **Ali lahko, prosim, strnete svoje vtise iz mesta Visoko?**

- **Ali se nameravate vrniti v Bosno in Hercegovino?**

PRILOGA 3: Kartografski posnetek mesta Visoko

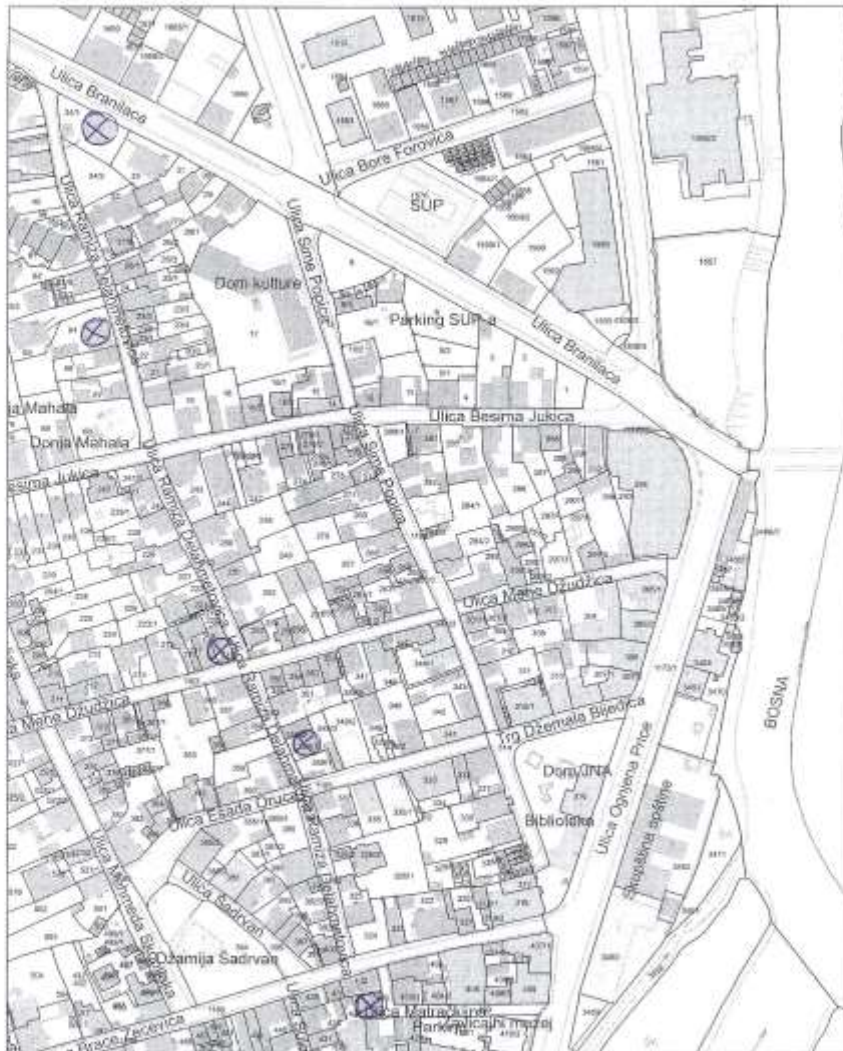

PRILOGA 4: Zemljiška karta (Modro so označene hiše, kandidatke za razpršeni hotel)

Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Zenicko-dobojski kanton
Općina Visoko
Služba za urbanizam, stambeno-
komunalne poslove i katastar nekretnosti
UR BRDŽ
Datum: 18.12.2019

Katastarski općina Visoko
Općina Visoko
Katastarski plan
Mjerštog 1:1000

KOPJA KATASTARSKOG PLANA - samo za internu upotrebu
Mjerštog 1:1000

Kopija za korišćenje u okviru projekta i katastar (izdavanje prema: Planu izdavanja, broj: 1000000, za izdavanje broj: 1, 1:1000 u odnosu na 1:1000)

Općina
Urbanizam

M.P.

POMOĆNIK OPĆINSKE NAČELNICE
Pravna služba

PRILOGA 5: Anketni vprašalnik

ANKETNI VPRAŠALNIK

Pozdravljeni,

Sem Renee Čaleta Meroni, absolventka Turistice, Fakultete za turistični študij. Pripravljam diplomsko nalogo z naslovom: Bosanske piramide kot del sistema turistične ponudbe Evrope. Sestavila sem anketni vprašalnik, ki je anonimen. Prosim vas, da si vzamete nekaj minut in odgovorite na vprašanja.

Hvala za sodelovanje.

Renee Čaleta Meroni

1. Kaj vidite na sliki?

2. Ali ste kdaj prej videli kaj podobnega?

DA

NE

NE VEM

3. Ali menite, da obstaja kakšna povezava s piramidami v Gazi ali s kakšno podobno strukturo drugje na svetu?

DA

NE

NE VEM

4. Kakšen bi lahko bil razlog za izgradnjo take monumentalne strukture?

5. Kdo bi piramido lahko zgradil in kdaj naj bi bila zgrajena?

6. Ali ste slišali za zdravilne vibracije, ki jih oddaja piramida?

DA NE NE VEM

7. Ali je piramida dovolj skrivnostna, da bi lahko pritegnila turiste?

DA NE NE VEM

8. Ali bi piramida v Visokem lahko postala bolj pomembna od piramid v Gizi, glede na to, da je večja in starejša od nje?

DA NE NE VEM

9. Ali bi piramido lahko šteli med sedem svetovnih čudes, če bi bila popolnoma vidna?

DA NE NE VEM

10. Kakšen vpliv bi lahko piramida imela na turizem Bosne in Hercegovine?

11. Ali bi lahko več turistov izboljšalo turistični sektor?

DA NE NE VEM

12. Kakšne prednosti bi lahko imela ta nova oblika mističnega in zdravilnega turizma za lokalne prebivalce?

13. Ali bi odkritje piramid v Visokem lahko pomenilo tudi drugačno razumevanje zgodovine človeštva?

DA NE NE VEM

14. Ali bi odkritje piramid v Visokem lahko pripomoglo k odkrivanju drugih zanimivosti, kulinarike, gostoljubja in kulture Bosne in Hercegovine nasploh?

DA

NE

NE VEM

15. Ali bi vse omenjeno lahko pomagalo izboljšati življenje v Bosni in Hercegovini?

DA

NE

NE VEM